

QALQON

8 (335) 2026
AUGUST

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI ICHKI ISHLAR VAZIRLIGI JURNALI
ЖУРНАЛ МИНИСТЕРСТВА ВНУТРЕННИХ ДЕЛ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН
JOURNAL OF THE MINISTRY OF INTERNAL AFFAIRS OF THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

ЩИТ ✨ SHIELD





USHBU SONDA

2 ADOLATGA ELTUVCHI YO'L

5 ANDIJON – YANGI O'ZBEKISTON
TARAQQIYOTINING ISHONCHLI TAYANCHI

8 PATRUL-POST XIZMATI:
SOHA TAKOMILLASHMOQDA

11 DAVLAT VA XALQ O'RTASIDAGI KO'PRIK

13 JONDORDA OSOYISHTALIK

15 HAQIQAT TANTANASI UCHUN

17 XIVANING KO'RINMAS DARVOZASI

19 TUNLARNI TONGLARGA ULAB

22 «SHPAKNING MAGNITOFONI,
ELCHINING MEDALYONI...»

25 HAR BIR MUROJAAT ORTIDA INSON
TAQDIRI MUJASSAM

28 SUKUNAT ICHIDAGI SIRLI OLAM

30 ОТКРЫТЫЙ ДИАЛОГ – ДОВЕРИЕ ГРАЖДАН

32 ROAD TRAGEDIES:
IS THE DRIVER THE ONLY ONE TO BLAME?

33 VATAN TARAQQIYOTIGA DAXLDOR TAQDIR



- 34 TAYANCH BO'G'INLARDAN BIRI
- 35 ISKANDAR SO'ZIDAN QAYTMADI
- 36 INSON QALBIGA YO'L
- 37 YO'LDAGI FOJIALAR: AYBDOR FAQAT HAYDOVCHIMI?
- 40 O'QUVCHILARDA GIYOHVANDLIKKA MOYILLIK UNING BELGILARI VA SABABLARI
- 43 TANGANING IKKINCHI TOMONI
- 45 TAMARAXONIM
- 47 TILLA BALDOQ

**O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar
vazirligining ijtimoiy-huquqiy jurnali**



QALQON-ЩИТ-SHIELD

2026-yil 8 (335)-son
1998-yil sentabr oyidan chiqa boshlagan

**Muassis: O'zbekiston
Respublikasi Ichki ishlar vazirligi**

Bosh muharrir, podpolkovnik
Xurshidbek RO'ZIYEV

Bosh muharrir o'rinbosarlari
podpolkovnik
Azizjon FAYZIYEV,
mayor
Aziza BOHODIROVA

Mas'ul muharrir
Erkin SATTOROV

Nashr uchun mas'ul
Bobomurod TOSHEV

Sahifalovchi
Muhiddin SOLIYEV

Navbatchilar
Dilrabo ABDUHAMIDOVA,
Radik TUMPAROV

Tuzatuvchi
Muqaddas ARIPDJANOVA

Fotomuxbirlar
Abu KENJAYEV
Ikrom HASANOV

O'zbekiston Matbuot va axborot
agentligida 2018-yil 10-avgustda
0125-raqam bilan ro'yxatga olingan.

Tahririyatga kelgan qo'lyozma va
suratlar egasiga qaytarilmaydi.

Nashrimizdan ko'chirib bosilganda
«Qalqon-Щит-Shield»dan olinganligi
ko'rsatilishi shart.

Jurnal IIV Birlashgan tahririyati
kompyuter markazida terildi
va sahifalandi.

Bosishga ruxsat etildi
2026-yil 23-sentabr
Formati 60x84 1/8. 6 bosma
taboq. Ofset usulida bosildi.
Buyurtma № 105-26
Nashr adadi 14500
ISSN 2010-5347

«SHOSH BOOK SALE» MCHJ
bosmaxonasida chop etildi.
Mas'ul **Ilhom Davilov**
Toshkent sh. «Tinchlikobod» MFY,
23-mavze, 42-uy, 56-xonadon.
Indekslar: yakka tartibdagilar uchun
– 970
tashkilotlar uchun – 1083.

Manzilimiz: 100070,
Toshkent shahri Shota Rustaveli
1-berk ko'chasi 9-uy.

Telefonlar:
71-231-33-88,
71-231-41-66.



Baxtiyorjon MURODOV,

*Toshkent xalqaro universiteti Huquqiy
fanlar kafedrasi professori, yuridik
fanlari doktori, professor*

ADOLATGA ELTUVCHI YO‘L

Sud haqida gap ketganda ko‘pincha murakkab huquqiy atamalar, protsessual tartiblar, sud majlislari va qabul qilinadigan qarorlar xayolimizga keladi. Ammo sud-huquq tizimining haqiqiy mazmunini anglash uchun bundan ham muhimroq bir savol bor: sud inson uchun nimasi bilan ahamiyatli?

Fuqaroning buzilgan huquqini tiklaydimi? Insonning erkinligi va daxlsizligiga oid masalalarda xolis va asosli qaror qabul qiladimi? Sudga murojaat qilgan odam o‘zini haqiqatan ham eshitilgan va himoyalangan deb his qiladimi?

Prezidentimizning 2026-yil 14-avgustdagi «Odil sudlov–2030»: Yangi O‘zbekistonda inson huquqlarini ishonchli himoya qiluvchi xalqchil va adolatli sud tizimini barpo etish strategiyasi to‘g‘risida»gi farmoni ana shu savollarga tizimli javob berishga qaratilgan. Uni faqat sud tizimidagi navbatdagi tashkiliy o‘zgarishlar majmui sifatida qabul qilish to‘g‘ri emas. Hujjatda sud-huquq sohasini 2030-yilgacha rivojlantirishning ustuvor yo‘nalishlari va ularni amalga oshirish mexanizmlari belgilab berilgan. Eng muhimi, bu o‘zgarishlarning markazida inson huquqlari va odil sudlovga

erishish imkoniyatini yanada kuchaytirish g‘oyasi turadi.

NEGA STRATEGIYA ZARUR?

Sud tizimi doimo rivojlanib borishi kerak. Chunki jamiyat o‘zgaradi, iqtisodiy munosabatlar murakkablashadi, raqamli texnologiyalar hayotimizga chuqur kirib keladi, insonning huquq va erkinliklarini himoya qilishga bo‘lgan talablar yuksaladi. Shu nuqtayi nazardan, sud tizimi ham zamon bilan birga taraqqiy etishi lozim.

«Odil sudlov–2030» strategiyasida sudni xalqqa yaqinlashtirish, sud mustaqilligini mustahkamlash, inson huquqlarini sud orqali himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirish, sudyalarning professional salohiyatini oshirish, raqamli texnologiyalardan keng foydalanish hamda sud amaliyotida izchillikni ta‘minlashga qaratilgan vazifalar belgilangan. Bularning

har biri alohida maqsaddek ko'rinib-da, aslida ularni bitta umumiy maqsad birlashtiradi: odil sudlovning samaradorligi va undan foydalanish imkoniyatini yanada oshirish.

XALQCHIL SUD QANDAY BO'LISHI KERAK?

Xalqchil sud, avvalo, inson uchun tushunarli va qulay bo'lishi lozim. Masalan, fuqaro sudga murojaat qilmoqchi. Uning oldida bir nechta savol paydo bo'ladi: qaysi sudga murojaat qiladi, qanday hujjatlar talab etiladi, murojaat qanday tartibda beriladi, elektron xizmatlardan qanday foydalaniladi?

Bu savollarga javob topish uchun insonning ortiqcha ovora bo'lishi odil sudlovga erishish imkoniyatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Shu bois strategiyada sud binolarida «yagona darcha» tamoyili asosida xizmat ko'rsatish ofislari bosqichma-bosqich tashkil etish nazarda tutilgan. Bu yerda gap oddiy bir tashkiliy o'zgarish haqida emas. Maqsad – fuqaroning sud bilan munosabatini soddalashtirish. Bordi-yu inson sudga murojaat qilish tartibini bilmasa, unga zarur ma'lumotni olish va elektron xizmatlardan foydalanishda tegishli ko'mak ko'rsatilishi kerak. Shu ma'noda xalqchil sud uni xalqqa yaqinlashtirishga qaratilgan yondashuvdir.

SUD MUSTAQILLIGI FAQAT SUDYA UCHUN EMAS

Sud mustaqilligi haqida gap ketganda uni ba'zan sudyaning huquqi sifatida qabul qilishadi. Aslida esa uning ahamiyati va ma'nosi kengroq. Sud mustaqil bo'lsa, fuqaro o'z huquqi va qonuniy manfaatlarini himoya qilish uchun sudga murojaat qilganda, qarorning qonun va ish holatlariga asoslanishiga ishonch hosil qiladi. Shuning uchun strategiyada sud mustaqilligini mustahkamlashga alohida e'tibor qaratilgan.

Bu yo'nalishning mazmunini oddiy bir jumla bilan quyidagicha ifodalash mumkin: sud odil sudlovni amalga oshirishda mustaqil bo'lishi kerak. Bu esa, o'z navbatida, sudyaning professionalligi, xolisligi va mas'uliyatiga bo'lgan talabni ham oshiradi.

TERGOV SUDYASINING VAKOLATLARI KENGAYADI

Strategiyada jinoyat protsessi uchun alohida ahamiyatga ega bo'lgan mexanizmlar ham nazarda tutilgan. Jumladan, 2027-yil 1-iyuldan tergov sudyasining protsessual majburlov choralarini qo'llash bilan bog'liq vakolatlari kengaytiriladi. Xususan, u ushlab turishning qonuniyligi va asoslilikini, shaxsga nisbatan gumon qilish va ayblov e'lon qilish uchun asoslar yetarliligini tekshirish bilan bog'liq vakolatlariga ega bo'ladi. Zarur hollarda tergov sirini saqlagan holda qo'shimcha hujjatlar talab qilish imkoniyati ham nazarda tutilgan.

Aytaylik, shaxs ushlangan va unga nisbatan protsessual majburlov chorasini qo'llash masalasi sudga kiritildi. Bunday vaziyatda sudning vazifasi shaxsning aybdor yoki aybsizligini hal qilish emas. Tergov sudyasi oldida: «Shaxsga nisbatan aynan shu protsessual chorani qo'llash uchun qonuniy va yetarli asoslar mavjudmi?» – degan savol turadi. Shu jihatdan tergov sudyasining vakolatlarini kengaytirish insonning huquq va erkinliklarini dastlabki bosqichda sud orqali himoya qilish mexanizmlarini kuchaytirishga qaratilgan.

INSON TAQDIRIDA MUHIM MEZON

Insonni jinoyat sodir etganlikda gumon qilish – juda jiddiy protsessual qaror. Chunki gumonning o'zi insonning huquqiy maqomiga, erkinligiga va keyingi protsessual harakatlarga ta'sir qilishi mumkin.

Shu sababli «Odil sudlov–2030» strategiyasida asosli gumonga alohida e'tibor qaratilgan. Bunda oddiy mantiq bor: insonga nisbatan jiddiy protsessual chora qo'llash uchun uni asoslaydigan obyektiv holatlar bo'lishi kerak. Demak, masala faqat «gumon bormi?» degan savol bilan cheklanmaydi. «Bu gumon nimalarga asoslangan?» degan savol ham muhim ahamiyat kasb etadi. Bunday yondashuv inson huquqlarini himoya qilishning muhim protsessual kafolatlaridan biridir.

«PRETSEDENTLAR» REESTRI NEGA KERAK?

Bir xil huquqiy holat bo'yicha bir sud muayyan yondashuvni, boshqa sud boshqacha yondashuvni qo'llasa, fuqaroda tabiiy ravishda: «Qonun hamma uchun bir xil bo'lsa, nega uni qo'llashda farq bor?» – degan savol paydo bo'ladi. Strategiyada ana shu masala bilan bog'liq muhim mexanizm – «Pretsedentlar» reestrini joriy etish nazarda tutilgan. 2027-yil 1-avgustdan Oliy sud Rayosati tomonidan yagona sud amaliyotini shakllantiruvchi qarorlarni ochiq e'lon qilish va muntazam yangilab borish bo'yicha ushbu reestr joriy etiladi. Uning asosiy vazifasi – sud amaliyotida yagona yondashuvni shakllantirishga xizmat qiladigan huquqiy pozitsiyalarni ochiq va tizimli tarzda yetkazish. Natijada sud amaliyotida barqarorlik va izchillikni ta'minlash imkoniyati kengayadi.

RAQAMLI SUD – QULAYLIK

Bugun raqamli texnologiyalar inson hayotining deyarli barcha sohalariga kirib kelgan. Sud tizimida raqamlashtirishning asosiy maqsadi – uning xizmatlaridan foydalanishni qulaylashtirish va sud jarayonlarida zamonaviy texnologiyalarni samarali qo'llash.

Strategiyada Oliy sudning interaktiv xizmatlar portali imkoniyatlarini rivojlantirish, uning mobil ilovasini joriy etish hamda «Sudga murojaat namunalar» interaktiv xizmatini takomillashtirishga oid vazifalar belgilangan. Fuqaro uchun sud xizmatlaridan foydalanishda raqamli imkoniyatlar qancha ko'p bo'lsa, vaqt va xarajatni tejash imkoniyati ham shuncha yuqori bo'ladi.

IQTISODIY NIZOLARGA YANGICHA YONDASHUV

Strategiya iqtisodiy sudlovni ham takomillashtirishga qaratilgan. 2028-yil 1-yanvardan iqtisodiy ishlar bo'yicha Proactive Case Management – iqtisodiy ishlarni proaktiv boshqarish standartini joriy etish belgilangan.

Ya'ni ishda juz'iy, formal kamchilik mavjud bo'lsa, uni bartaraf etish imkoniyati bo'lgan holatlarda, ishni faqat shu sababli ortiqcha cho'zish yoki qaytarish o'rniga, kam-

chiliklarni bartaraf etish choralari ko'rishga yo'naltirilgan yondashuv qo'llanadi. Bunday yondashuvning, ayniqsa, tadbirkorlik subyektlari uchun ahamiyati katta. Chunki biznes uchun vaqt ham resurs. Nizoni hal qilish qancha tez va samarali amalga oshirilsa, tadbirkor o'z faoliyatini shuncha barqaror davom ettira oladi.

SUDYANING VAQTI – ODIL SUDLOV UCHUN

Sudyaning asosiy vazifasi – odil sudlovni amalga oshirish. Shuning uchun uning vaqti va e'tibori imkon qadar sud ishlarini ko'rish, dalillarni baholash va qonunni qo'llashga yo'naltirilishi lozim.

Strategiyada shu maqsadda Court Administration – sud ma'murchiligi institutini joriy etish nazarda tutilgan. U sudlarning tashkiliy, moddiy-texnik va boshqa ta'minoti bilan bog'liq vazifalarni samarali tashkil etishga qaratilgan. Sudyaning asosiy vaqti odil sudlovga sarflanishi kerak.

XULOSA O'RNIDA

«Odil sudlov–2030» strategiyasida nazarda tutilgan o'zgarishlarni bir-biridan alohida emas, yagona tizimning o'zaro bog'liq qismlari sifatida ko'rish lozim. Tergov sudyasi vakolatining kengayishi inson huquqlarini sud orqali himoya qilish mexanizmini kuchaytiradi. «Pretsedentlar» reestri sud amaliyotida izchillikni ta'minlashga xizmat qiladi. Raqamlashtirish sud xizmatlaridan foydalanish imkoniyatini kengaytiradi. «Yagona darcha» – sudga murojaat qilishni qulaylashtiradi. Sud ma'murchiligi sudyaning e'tiborini odil sudlovga qaratishga xizmat qiladi. Ularning barchasi pirovard natijada odil sudlovni yanada samarali qilishga yo'naltirilgan.

Shu ma'noda «Odil sudlov–2030»ning bosh maqsadi juda oddiy va tushunarli: inson sudga murojaat qilganda, u yerda uning huquqi, qonuniy manfaati va taqdiriga befarq bo'lmaydigan adolatli sud tizimi mavjudligiga ishonch hosil qilishi kerak. Ana shu ishonch odil sudlovning eng katta natijasidir.



ANDIJON – YANGI O‘ZBEKISTON TARAQQIYOTINING ISHONCHLI TAYANCHI

Bugun Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan keng qamrovli islohotlar natijadorligi har bir hududning iqtisodiy qudrati, ijtimoiy salohiyati va inson kapitali orqali baholanmoqda. Ana shunday hududlardan biri mehnatkash, tadbirkor va yaratuvchan insonlari mamlakatimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo‘shayotgan Andijon viloyatidir.

Shuhrat ABDURAHMONOV,
*Andijon viloyati hokimi.
O‘zbekiston Respublikasi Oliy
Majlisi Senati a‘zosi.*

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev boshchiligida viloyatimizda iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, investitsiya muhitini yaxshilash, sanoat va xizmatlar sohasini kengaytirish, aholi turmush darajasini yuksaltirish bo‘yicha izchil islohotlar amalga oshirilmoqda. Buning natijasida Andijon bugun nafaqat Farg‘ona vodiysi, balki butun respublikamiz iqtisodiyotining muhim o‘sish nuqtalaridan biriga aylanib bormoqda.

2026-yilning 1-yarmida viloyatda Investitsiya dasturiga asosan, hududiy loyihalar doirasida 1 milliard 905 million dollar xori-



jiy investitsiyalar o'zlashtirilganligi bunga misoldir. Hududiy investitsiya dasturi doirasida 155 ta loyiha ishga tushirildi va 7 719 ta yangi ish o'rinlari yaratildi. Eksport hajmi 488,9 mln dollarni tashkil etdi. Jami 314,2 ming aholi daromadli mehnat bilan ta'minlandi. Ushbu raqamlarning o'ziyoq hududda erishilgan yuksak natijalar ifodasidir.

Viloyatda investitsiyalarni jalb qilish va tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Yangi ishlab chiqarish quvvatlari barpo etilayotgani, sanoat zonalarini kengayayotgani, eksportbop mahsulotlar ishlab chiqarish ko'lami oshib borayotgani yuz minglab aholi uchun munosib ish o'rinlari yaratishga xizmat qilmoqda. Zamonaviy logistika, qurilish, xizmat ko'rsatish va raqamli iqtisodiyot yo'nalishlarida ham yangi loyihalar hayotga tatbiq etilmoqda.

Andijon qishloq xo'jaligida ham o'zining yetakchi o'rnini mustahkamlab bormoqda. Intensiv bog'lar, issiqxona xo'jaliklari, meva-sabzavot yetishtirish va qayta ishlash tarmoqlari ken-



gayib, eksport salohiyati izchil oshib bormoqda. Yer va suv resurslaridan samarali foydalanish, yuqori qo'shilgan qiymat yaratadigan loyihalarni qo'llab-quvvatlash bugungi kunning eng muhim vazifasi hisoblanadi.

Iqtisodiy o'sishning bosh maqsadi, avvalo, inson manfaatlariga xizmat qilishdir. Shu bois ta'lim, sog'liqni saqlash, ichimlik suvi ta'minoti, yo'l-transport infratuzilmasi, mahallalar obodligi, aholi bandligi va kambag'allikni qisqartirish masalalari doimiy e'tibor markazida turibdi. Yangi maktablar, bog'chalar, tibbiyot muassasalari, turarjoylar va muhandislik infratuzilmalari barpo etilayotgani aholi hayot sifatini yuksaltirishga xizmat qilmoqda.

Bugun Andijon viloyatida 3,5 million nafardan ortiq aholi istiqomat qilmoqda. Faoliyat ko'rsatayotgan korxona va tashkilotlar soni 28,5 mingdan oshgani iqtisodiy faollikning yuksak darajasini ko'rsatadi. Bu raqamlar ortida yurtdoshlarimizning mehnati, tashabbusi va Vatan taraqqiyotiga bo'lgan ishonchi mujassam.



Oldimizda turgan vazifalar ham ulkan. Prezidentimiz belgilab bergan strategik maqsadlardan kelib chiqib, investitsiyalar hajmini yanada oshirish, yuqori texnologiyali ishlab chiqarishlarni rivojlantirish, eksport geografiyasini kengaytirish, har bir tuman va shaharning iqtisodiy imkoniyatlarini to'liq ishga solish orqali Andijonni mamlakatning eng taraqqiy etgan hududlaridan biriga aylantirishni o'z oldimizga ezgu maqsad qilib qo'yganmiz.

Albatta, bu kabi ulkan yutuqlarga erishishimizda yurtimizda hukm surayotgan tinchlik-osoyishtalik, barqarorlik va hamjihatlikning ahamiyati beqiyosdir. Chunki taraqqiyot, avvalo, tinch va osuda muhitda qaror topadi. Shunday ekan, viloyatimizda qonun ustuvorligini va jamoat xavfsizligini ta'minlash, fuqarolarning huquq va manfaatlarini himoya qilish yo'lida fidokorona faoliyat olib borayotgan ichki ishlar organlari xodimlarining xizmatlari ham alohida e'tirofga loyiq.

Ularning mas'uliyatni chuqur his etib, o'z vazifalarini sidqidildan bajarayotgani tufayli hududda barqarorlik ta'minlanib, iqtisodiyot, tadbirkorlik, investitsiyalar, ijtimoiy soha va boshqa barcha yo'nalishlarda yuqori natijalarga erishilmoqda. Shubhasiz, yurtimizdagi tinchlik va osoyishtalikni asrab-avaylash, mamlakatimiz taraqqiyoti yo'lida birdamlik bilan mehnat qilish orqali Andijon viloyati Yangi O'zbekistonning eng ilg'or va jadal rivojlanayotgan hududlaridan biri sifatida o'z rivojlanish yo'lini yanada muvaffaqiyatli davom ettiradi.



PATRUL-POST XIZMATI:

SOHA TAKOMILLASHMOQDA

Jamoat xavfsizligini ta'minlash har qanday davlatning eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi. Bu vazifani amalga oshirishda esa ichki ishlar organlarining patrul-post xizmati aholi bilan eng yaqin muloqotda bo'ladigan, huquqbuzarliklarning oldini olish, sodir etilgan jinoyatlarni «issiq izida» fosh etish va fuqarolar tinchligini ta'minlashda asosiy o'rin tutadigan bo'g'ini sanaladi.

Ilgarilari ushbu sohaviy xizmat xodimlarining imkoniyatlari cheklangan edi. Maxsus texnika vositalari yetarli emas, mavjudlari ham ma'nan eskirgan bo'lib, voqea joyiga tezkorlik bilan yetib borishda qiyinchiliklar yuzaga kelardi. Jinoyat haqida xabar kelib tushganda, ma'lumotlarni tekshirish yoki qidiruvdagi shaxslar haqida axborot olish uchun xodimlar bir necha bosqichli jarayonlarni bosib o'tishlariga to'g'ri kelardi. Ko'p hollarda fuqaroning shaxsini tasdiqlash uchun

uni ichki ishlar bo'limiga olib borish talab etilardi. Bu esa vaqt sarfiga, fuqarolar uchun noqulayliklarga sabab bo'lardi.

O'sha davrda axborot almashinuvining asosiy qismi qog'oz hujjatlar va telefon aloqasi orqali amalga oshirilardi. Yagona elektron ma'lumotlar bazasi mavjud emasdi. Shu boisdan xizmat samaradorligi ko'p jihatdan inson omiliga bog'liq bo'lardi. Jinoyatlarni «issiq izida» ochishda vaqt hal qiluvchi omil hisoblangani holda, texnik imkoniyatlarning cheklanganligi ba'zan huquqbuzarlarning jazodan qochib qolishiga ham sabab bo'lardi.

So'nggi yillarda ichki ishlar organlari tizimida amalga oshirilayotgan keng ko'lamlı islohotlar natijasida, patrul-post xizmati faoliyati ham mutlaqo yangi bosqichga ko'tarildi. Davlatimiz rahbarining 2021-yil 29-noyabr-dagi «O'zbekiston Respublikasi jamoat xavfsizligi konsepsiyasini tasdiqlash va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi farmoni asosida jamoat xavfsizligini ta'minlash tizimi markazlashgan boshqaruvdan aholiga yanada



yaqinlashtirilgan xizmat modeliga o'tdi. Agar ilgari Surxondaryo viloyati IIB JXX JTSB patrul-post batalyoni asosan Termiz shahri va Denov tumani hududida xizmat olib borgan bo'lsa, bugun mahalliy byudjet mablag'lari hisobidan tashkil etilgan tumanlararo patrul-post xizmati otryadlari Jarqo'rg'on, Qumqo'rg'on va Sherobod tumanlarida ham jamoat tartibini saqlamoqda. Bu esa mazkur hududlarda profilaktik nazoratni kuchaytirish, huquqbuzarliklarning oldini olish va chaqiruvlarga tezkor javob qaytarish imkoniyatlarini sezilarli darajada oshirdi.

Islohotlarning yana bir muhim yo'nalishi sohaning moddiy-texnik bazasi mustahkamlanishi bo'ldi. Bugungi kunda viloyat IIB JXX JTSB PPX batalyoni zamonaviy xizmat avtomashinalari bilan ta'minlangan. «BYD» rusumli elektromobillar, «Toyota», «Krantas» va «Cobalt» rusumli transport vositalari xodimlarning xizmat samaradorligini oshirish, chaqiruv joylariga qisqa vaqt ichida yetib borish va xizmat hududini to'liq qamrab olish imkonini bermoqda.

Raqamli transformatsiya jarayonlari patrul-post xizmati faoliyatida ham keng joriy qilindi. Patrul naryadlari bosqichma-bosqich elektron planshetlar bilan ta'minlanib, «E-patrul» axborot tizimidan maqsadli foydalanmoqda. Mazkur tizim xizmat faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqdi. Ilgari soatlab vaqt talab qilgan ko'plab jarayonlar bugun bir necha daqiqada amalga oshirilmoqda.

Ma'muriy bayonnomalar elektron shaklda rasmiylashtiriladi, fuqarolarga oid ma'lumotlar real vaqt rejimida tekshiriladi, xizmat natijalari yagona elektron bazaga kiritiladi.

Eng muhimi, shaxsini aniqlash maqsadida fuqarolarni ichki ishlar bo'limlariga olib borish amaliyotidan voz kechildi. Endi patrul-post xizmati xodimi fuqaroning barmoq izi yoki yuz tasviri orqali uning shaxsini joyning o'zida aniqlashi mumkin. «E-patrul» tizimi orqali xodimlar qisqa vaqt ichida fuqaroning doimiy va vaqtincha yashash manzili, oila a'zolari, ish joyi, ta'lim ma'lumotlari, sudlanganlik holati, profilaktik hisobda turishi, probatsiya nazorati, qidiruvda ekanligi hamda boshqa muhim ma'lumotlarni tekshirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa xizmatning aniqligi va tezkorligini bir necha barobar oshirdi.

“Fuqarolar murojaatlariga tezkor javob qaytarish maqsadida «E-patrul» tizimida joriy etilgan «300 soniya» modeli amaliyotga tatbiq qilindi. Unga muvofiq, chaqiruv kelib tushgan hududga eng yaqin joyda xizmat olib borayotgan patrul naryadi avtomatik tarzda yo'naltiriladi. Natijada xizmat ekipajlari o'rtacha 5–7 daqiqa ichida voqea joyiga yetib borib, jabrlanuvchilarga o'z vaqtida yordam ko'rsatmoqda va mojarolarning kengayishiga yo'l qo'ymayapti. Bu esa aholining ichki ishlar organlariga bo'lgan ishonchini mustahkamlashda muhim omilga aylanmoqda.”

Bugungi kunda ichki ishlar organlari faoliyatining ochiqligi va shaffofligini ta'minlash ham davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Shu maqsadga patrul-post xizmati batalyoni xodimlari o'z vazifalarini bajarish jarayonida bodikameralardan foydalanmoqda. Ushbu vositalar xodimlarning xatti-harakatlari qonuniyligini ta'minlash, xizmat intizomini mustahkamlash, fuqarolar va xodimlar huquqlarini teng himoya qilish hamda bahsli vaziyatlarga xolisona baho berish imkoniyatini yaratmoqda. Bu

amaliyot jamoatchilik nazoratini kuchaytirish bilan birga, xodimlarning mas'uliyatini yanada oshirmoqda.

Albatta, zamonaviy texnika va raqamli texnologiyalar o'z-o'zidan natija bermaydi. Ularni samarali ishlata oladigan bilimli, vatanparvar va fidoyi xodimlar har qanday islohotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Surxondaryo viloyati IIB JXX JTSB PPX batalyoni xodimlari bugun nafaqat huquqbuzarliklarga qarshi kurashishmoqda, balki nizolarning oldini olish, yoshlar bilan profilaktik ishlar olib borish, ommaviy tadbirlarda xavfsizlikni ta'minlash kabi keng ko'lamli vazifalarni ham bajarmoqda. Ular har qanday ob-havo sharoitida, kun-u tun jamoat tartibini ta'minlash yo'lida xizmat qilmoqda.



Bu fidokorona mehnat o'zining amaliy natijalarini ham bermoqda. Joriy yilning o'tgan davri mobaynida bevosita batalyon xodimlari tomonidan 17 ta jinoyat «issiq izida» fosh etildi, shuningdek, 38 nafar qidiruvda bo'lgan shaxs qo'lga olindi. Yuqorida keltirilgan raqamlar patrul-post xizmati vakillari nafaqat huquqbuzarliklar profilaktikasida, balki jinoyatchilikka qarshi kurashishda ham muhim kuch ekanini ko'rsatadi. Shu bilan birga, tezkor harakat, raqamli texnologiyalardan samarali foydalanish va aholi bilan hamkorlikning kuchayishi tufayli huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olish, mojarolarni avj olmasidan bartaraf etish hamda jamoat joylarida xavfsiz muhitni saqlash borasida ijobiy



natijalarga erishilmoqda.

Patrul-post xizmati bugun yuqori texnologiyalar, raqamli boshqaruv va inson omilini uyg'unlashtirgan zamonaviy tizimga aylandi. Bu o'zgarishlar ortida davlat rahbarining ichki ishlar organlarini isloh qilishga qaratilgan qat'iy siyosati, sohaga ajratilayotgan e'tibor, eng muhimi, o'z burchiga sadoqat bilan yondashayotgan xodimlarning fidokorona mehnati mujassam.

Zamonaviy texnika, raqamli platformalar va innovatsion dasturlar ham ulardan foydalanuvchi insonning kasbiy mahorati, mas'uliyati va halolligi bilan qiymat kasb etadi. Shu ma'noda, Surxondaryo viloyati IIB JXX JTSB PPX batalyoni faoliyatida amalga oshirilayotgan tub islohotlar, eng avvalo, fuqarolarning tinchligi, xavfsizligi va huquqiy himoyasini ta'minlashga xizmat qilayotgani bilan ahamiyatlidir. Jamoat xavfsizligini ta'minlash yo'lidagi bunday sa'y-harakatlar kelgusida zamonaviy texnologiyalar, aholi bilan yaqin hamkorlik va professional kadrlar salohiyati asosida yanada yuqori bosqichga ko'tarilishi shubhasiz.

Anvar XO'JANAZAROV,
Surxondaryo viloyati IIB JXX JTSB PPX
batalyoni komandirining o'rinbosari,
podpolkovnik.

DAVLAT VA XALQ O'RTASIDAGI KO'PRIK



Mamlakatimizda shunday maskanlar borki, ular xaritada kichik nuqta bo'lib ko'rinsa-da, yurtning kelajagini belgilaydi. Ana shunday muqaddas maskanlardan biri mahalladir. Ushbu mo'jaz go'sha odamlarning o'zaro mehri, hamjihatligi, ezgu orzu va maqsadlari uyg'unlashgan ijtimoiy makondir.

Samarqand viloyatining Paxtachi tumani markazidan sakkiz kilometr uzoqlikda joylashgan «Bog'oloni» mahallasida hamisha hayot qaynaydi. Bu yerdagi 656 ta xonadonda salkam ikki yarim ming nafar aholi istiqomat qiladi. Mahalla «yashil» toifaga kiritilgani ham uning ijtimoiy barqarorligi, tinch-osoyishtaligi va aholining birdamligiga berilgan bahodir.

Ammo har qanday yutuq ortida fidokorona mehnat qilayotgan insonlar turadi. «Bog'oloni»-da ham mahalla faollari, nuroniylar, xotin-qizlar faollari va yoshlar yetakchilari aholining muammolarini eshitish, ularga yechim topish, oilalar farovonligini ta'minlash yo'lida hamjihatlik bilan ish olib bormoqda. Chunki mahalladagi har bir masala o'z vaqtida hal etilsa, jamiyatning barqarorligi ta'minlanadi. Bugungi kunda mamlakatimizda mahallalarga qaratilayotgan e'tiborning asosida ham ana shu hayotiy mantiq yotadi.

– Ilgari yetarlicha ahamiyat berilmagan mahalla bugun aholini qo'llab-quvvatlash, tadbirkorlikni rivojlantirish, ijtimoiy himoyani kuchaytirish, yoshlar va xotin-qizlar bandligini ta'minlashning eng muhim bo'g'iniga aylan-

di. Aksar ayollar avvallari faqatgina uy bekasi bo'lib, turmush o'rtog'ining qo'lga qaragan bo'lsa, bugun uyda o'tirib ham tomorqadan, kasanachilikdan moddiy daromadini yaxshilayapti, kasb-hunar o'rganyapti, tadbirkorlikka o'qitilyapti. Er-xotinning bandligi ajrimlar, oilaviy janjallarning, ro'zg'ordagi moddiy yetishmovchilikning oldini olmoqda, – deya mamnuniyat bilan so'zladi mahalla xotin-qizlar faoli Dilafro'z Jo'rayeva.

«Bog'oloni» mahallasida har bir xonadonning farovonligiga e'tibor qaratilishi, ehtiyojmand oilalarning qo'llab-quvvatlanishi, tomorqadan unumli foydalanish, yoshlarni kasb-hunarga yo'naltirish kabi ishlar mahalla hayotining ajralmas qismiga aylangan. Bu esa odamlarda ertangi kunga ishonchni mustahkamlamoqda.

– Albatta, mahallaning rivojlanishi faqat statistik raqamlar bilan emas, odamlarning kayfiyati, fikrlashi va faolligi bilan ham o'lchanadi. Agar mahallada biror yosh yangi kasb o'rgansa, bir oila tadbirkorlikni boshlasa, bir ko'cha obod bo'lsa, bu kichik voqeadek ko'rinishi mumkin. Aslida esa ana shu kichik o'zgarishlar katta taraqqiyotning poydevorini qo'yadi.

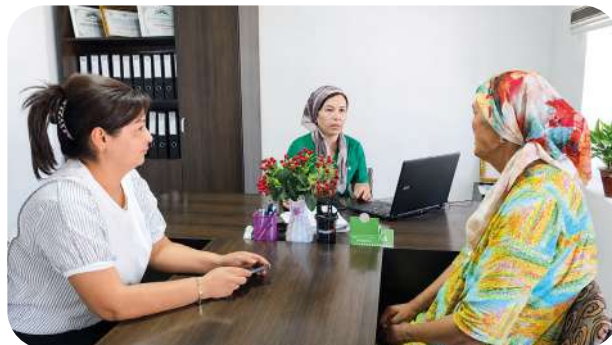
«Mahalladagi har bir oila baxtli yashashi kerak» degan tamoyil faoliyatimizning ustuvor qoidasiga aylangan, – deydi mahalla fuqarolar yig'ini raisi **Sharofiddin Turopov**.

Bog'oloniliklarning mehnatsevarligi ham alohida e'tirofga loyiq. Qishloq odamlarining yerga mehri, halol mehnat orqali rizq topishga intilishi, farzandlarining ta'lim-tarbiyasiga e'tibor qaratishi mahallaning ma'naviy muhitini yanada mustahkamlab bormoqda. Zero, obod xonadonlardan obod mahalla, obod mahallalardan esa qudratli mamlakat bunyod bo'ladi.

– Har bir mahallaning oldida yangi vazifalar ham mavjud, – deya suhbatimizga qo'shildi mahalla profilaktika inspektori, kapitan Sherxon Bekmirov. – Ishsizlikni qisqartirish, yoshlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, raqamli texnologiyalardan foydalanish ko'nikmalarini oshirish, ekologik madaniyatni yuksaltirish, tadbirkorlikni yanada kengaytirish kabi yo'nalishlar «Bog'oloni» mahallasi uchun ham muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, voyaga yetmaganlar bilan ishlash borasida alohida chora-tadbirlar ishlab chiqqanmiz.

Hamkorlikda «Ijtimoiy profilaktika haftaligi», «Huquqbuzarliklar profilaktikasi kuni», «Xavfsiz tun», «Xavfsiz bola», «Xavfsiz oila», «O'smir», «Nazorat», «Tig'», «Oriyat», «Davomat» kabi tadbirlar o'tkazdik. Bu vazifalarning muvaffaqiyatli bajarilishi mahallaning iqtisodiy va ijtimoiy salohiyatini yanada yuksaltirishga xizmat qiladi, hududda osoyishtalik va xavfsizlikni ta'minlaydi. Pirovard natijada yoshlar jinoyatchiligining ham oldi olinadi.

Muhiddin Quvonov mahallaning faol nuroniiylaridan biri sifatida yurt tinchligi, mahalla osoyishtaligi va ahillik muhitini mustahkamlashga munosib hissa qo'shib kelmoqda. Otaxon ko'p yillik hayotiy tajribasi va oqilona maslahatlari bilan ko'pchilikka o'rnak bo'lib, mahallada o'tkaziladigan ma'naviy-ma'rifiy tadbirlarda ham ishtirok etadi. Qolaversa, «Bog'oloni» mahallasidagi osoyishtalik va farovonlikni



Muhiddin akaning oilasi misolida ham ko'rish mumkin. Oila a'zolari mehnatsevarligi bilan ajralib turadi. Tomorqada yetishtirilgan sabzavot mahsulotlarining bir qismi ro'zg'or ehtiyoji uchun ishlatilsa, ortiqchasi bozorga chiqarilib, qo'shimcha daromad manbayiga aylangan.

Ha, mahalla yettiligi har bir oilaning muammosini o'rganib, shart-sharoitlarini yanada yaxshilashga, bugunidan roziligini oshirishga kamarbasta. Zero, mahalla davlat va xalq o'rtasidagi o'ziga xos ko'prikdir. Ana shu ko'priq qanchalik mustahkam bo'lsa, yurt taraqqiyoti ham shunchalik barqaror bo'ladi. «Bog'oloni» mahallasi misolida ham shu haqiqatni anglash mumkinki, taraqqiyot, avvalo, xonadonlardan, mahalladan boshlanadi.

Umida MAMADALIYEVA,
o'z muxbirimiz.

Samarqand viloyati.



JONDORDA OSOYISHTALIK



Yangi O'zbekistonning taraqqiyoti yo'lida fidokorona mehnat qilish har bir yurtdoshimizning muqaddas burchidir. Mamlakatimizda hukm surayotgan tinchlik va barqarorlik esa rivojlanishning muhim omili hisoblanadi. Chunki xotirjamlik bor joyda qut-baraka, farovonlik bo'ladi. Osoyishtalikni saqlash, tinchlikni asrashda ichki ishlar organlari xodimlarining munosib o'rne bor, albatta.

Buxoro viloyatining Jondor tumani-da ham huquq-tartibotni ta'minlash borasida samarali ishlar amalga oshirilmoqda. Buning natijasi o'laroq joriy yilning o'tgan davrida jinoyatchilik holatlari sezilarli darajada kamaydi. Qotillik, bosqinchilik, oilaviy zo'ravonlik kabi jinoyatlarning sodir etilishiga esa umuman yo'l qo'yilmadi. Yuz bergan jinoyatlar «issiq izida» fosh etilmoqda.

Jumladan, tuman IIB xodimlari tomonidan giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanmasiga qarshi kurashish maqsadida o'tkazilgan keng qamrovli tezkor-profilaktik tadbir davomida A.A.ning yashash xonadoni hamda tomorqasi ko'zdan kechirildi. Shunda fuqaro tomorqasida 71 tup kannabis va 548 tup ko'knor o'simligini qonunga xilof ravishda ekib, parvarishlab kelayotgani aniqlandi. Tandir ichida quritilgan

holda saqlanayotgan 305 gramm marixuana va ko'knor giyohvandlik vositalari chiqdi. Ashyoviy dalillar xolislar ishtirokida belgilangan tartibda hujjatlashtirib olindi.

Mahallaning «Dalmun» qishlog'ida yashovchi B.X. esa o'z tomorqasida 20 tup kannabis va 150 tup ko'knor o'simligini yetishtirib kelayotganligi ma'lum bo'ldi. Ushbu holat yuzasidan ham jinoyat ishi qo'zg'atildi.

Tuman IIB TQX jinoyat qidiruv bo'linmasi xodimlari tezkor ma'lumotlar asosida surishtiruv ishlari olib borishdi. Ushbu jarayonda «Luqmon» mahalla fuqarolar yig'inining «Lolo» qishlog'ida yashovchi, cho'ponlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi T.O. cho'l hududidagi yotog'ida 16 kalibrli ov qurolini noqonuniy saqlab kelayotgani aniqlandi. O'qotar qurol xolislar ishtirokida belgilangan tartibda hujjatlashtirib olindi. «Bek-

lar» qishlog'ida yashovchi R.N. ham 12 kalibrli ov qurolini noqonuniy saqlab kelayotgani ma'lum bo'ldi.

– Jinoyatchilikning oldini olish bo'yicha tizimli profilaktik tadbirlar va targ'ibot ishlari o'tkazib borilmoqda, – deydi tuman IIB boshlig'i, podpolkovnik Abduxalil Nosirov. – Xususan, «fuqarobay», «oilabay» va «mahallabay» ishlash orqali huquqbuzarliklarning ijtimoiy profilaktikasi kuchaytirildi. «Xavfsiz mahalla» va «Xavfsiz hudud» tamoyillari asosida keng jamoatchilik bilan hamkorlik qilish faoliyatimizning bosh mezoniga aylangan.

Shuningdek, «Xavfsiz va sog'lom yurt» keng qamrovli tezkor-profilaktik tadbirlarining o'tkazilgani jinoyat va huquqbuzarliklarning barvaqt oldini olishda muhim ahamiyat kasb etdi. Ushbu tadbirlar davomida xodimlar jinoyat sodir etish ehtimoli yuqori bo'lgan shaxslar bilan ishlashga alohida e'tibor qaratishdi. Bundan tashqari, bugungi kunda eng xavfli jinoyat turlaridan biriga aylangan kiberjinoatchilikning oldini olish maqsadida tumandagi barcha mahallalarning Telegram guruhlariga kiberxavfsizlikka oid ma'lumotlar, sodir etilgan holatlar haqida videoroliklar muntazam joylashtirib borildi. Aholini firibgarlar tuzog'iga tushib qolmasliklari uchun xonadonma-xonadon yurib, ogohlantirildi va profilaktik suhbatlar o'tkazildi, shuningdek, bukletlar tarqatildi.

Ma'lumki, huquqbuzarlik va jinoyatchilikning oldini olish hamda unga qarshi kurashishda profilaktika xizmatining o'рни beqiyos. Ayni paytda tumandagi barcha mahalla fuqarolar yig'inlarida profilaktika inspektorlari xizmat qilmoqda. Ularning mahalla faollari bilan hamkorligi samarali yo'lga qo'yilgan.

Olib borilayotgan tadbirlar natijasida tumanda mavjud 50 ta mahallaning 39 tasida umuman jinoyat sodir etilishiga yo'l qo'yilmadi. Shu bois ular «yashil» toifadagi hududlar hisoblanadi. Faqatgina «Obod» mahallasi «qizil» toifada turibdi. Qolgan mahallalarda ham barqarorlik ta'minlanmoqda. Profilaktika inspektorlari targ'ibot ishlarini olib borib, sodir etilgan jinoyatlarni mahalla kesimida muhokama qilishyapti hamda keng jamoatchilikka tushuntirishmoqda.

Hududda jinoyat va huquqbuzarliklarning

barvaqt oldini olish borasida yana bir qator ishlar amalga oshirildi. Jumladan, notinch, nizoli oilalar, spirtli ichimlikka ruju qo'yan hamda jinoyat sodir etishga moyil shaxslar aniqlanib, ular bo'yicha aniq chora-tadbirlar belgilab olingan. O'zaro kelishmovchilik mavjud bo'lgan oilalar bilan ziyolilar, ko'pni ko'rgan, yoshi ulug' otaxon va onaxonlar ishtirokida suhbatlar tashkil etilmoqda. Jinoyat sodir etishga moyil shaxslarga mahalla faollari hamda yaqin qarindoshlari orasidan mas'ullar biriktirilib, ular bilan doimiy profilaktik suhbatlar olib borilyapti.

Profilaktik tadbirlarga jamoat tashkilotlari vakillari ham jalb qilinyapti. Hududlarda sodir etilayotgan jinoyatlar tuman hokimligi va tegishli tashkilotlar rahbarlari ishtirokida muhokama qilinmoqda. Shu tariqa jinoyat sodir etilishiga sabab bo'layotgan omillar atroficha o'rganilib, ularni bartaraf etish choralari ko'rilmogda.

Tuman IIB shaxsiy tarkibi asosan yosh xodimlardan iborat. Sohaga xos bilim va tajribani yoshlarga o'rgatish, ularning kasbiy ko'nikmalarini shakllantirishda ustoz-murabbiylarning o'рни benihoya katta. Ular yosh xodimlarga ko'p yillik boy tajribalarini o'rgatib, qiyin va murakkab vaziyatlarda to'g'ri yo'l tutish bo'yicha maslahatlar bermoqda. Bu esa xizmat samaradorligini yanada oshirishga xizmat qilmoqda. Shuningdek, xodimlarning kasbiy va jangovar mahoratini yuksaltirish, jismonan baquvvat va ma'nan barkamol bo'lishlari uchun o'quv mashg'ulotlari belgilangan reja asosida muntazam o'tkazilmoqda.

“

Xulosa qilib aytganda, tuman Ichki ishlar bo'limi xodimlari zamon talblaridan kelib chiqqan holda zim-malaridagi vazifani vijdonan ado etar ekan, yurtimizda tinchlik va osoyishtalik bardavom bo'lib, aholining hayoti yanada farovonlashib boraveradi.

Mirzoqul AHADOV,
o'z muxbirimiz.

Buxoro viloyati.

Inson hayotda o'z yo'lini topishi, jamiyatda munosib o'rin egallashi ko'p jihatdan u o'sib-ulg'aygan muhit va oilaviy qadriyatlarga bog'liq. Ichki ishlar organlarida xizmat qilish shunchaki oddiy kasb emas, balki bu juda katta mas'uliyat, matonat va sabr-toqat talab etadigan sharaflı burchdir.



HAQIQAT TANTANASI UCHUN

Bugun ana shunday mas'uliyatli sohani tanlab, el-yurt tinchligi va qonun ustuvorligi yo'lida sidqidildan xizmat qilayotgan yosh xodimlardan biri – Toshkent tumani IIB huzuridagi Tergov bo'limi tergovchisi, leytenant Ruslan Ilisbayevdir. Uning ushbu sohani tanlashi bejiz emas. Otasi Doniyor Ko'kamov uzoq yillar ichki ishlar organlarida xizmat qilib, serjant unvonida pensiyaga chiqqan. Oila davrasidagi suhbatlar, qonun va adolat tantanasi haqidagi purma'no o'gitlar Ruslaning kelajakdagi maqsadini aniq belgilab berdi – u otasining sharaflı kasbini munosib davom ettirishga ahd qildi.

Ruslan o'z oldiga qo'ygan maqsadiga erishish

yo'lida tinimsiz o'qib-izlandi, bilim va ko'nikmalarini shakllantirib bordi. Sa'y-harakatlarining samarasi o'laroq, 2025-yilda IIV Akademiyasini tergov yo'nalishi bo'yicha muvaffaqiyatli tamomladi. Ushbu dargohda olgan fundamental nazariy bilimlari, qonunchilik asoslari kelajakdagi amaliy faoliyatida mustahkam huquqiy poydevor bo'lib xizmat qildi. Biroq har qanday nazariy bilim amaliyot sinovlarida toblanib sayqallanadi.

Ruslan tergov yo'nalishida ilk mustaqil xizmat faoliyatiga rasman kirishishdan oldin juda katta va murakkab professional tayyorgarlik maktabini o'tadi. U poytaxtimizning eng gavjum va o'ziga xos murakkab tezkor vaziyatga ega bo'lgan hududlari – Shayxontohur, Mirobod, Mirzo Ulug'bek hamda Bektemir



tumanlarida aynan tergov yoʻnalishi boʻyicha ish oʻrganish amaliyotini oʻtadi. Ushbu jarayonda tajribali ustozlardan jinoyatlarni fosh etish sirlarini, gumon qilinuvchilar, guvohlar va jabrlanuvchilar bilan ishlash psixologiyasini hamda protsessual hujjatlarni yuritishning oʻta nozik jihatlarni puxta oʻzlashtirib oldi.

Hozirgi kunda Ruslan yosh boʻlishiga qaramay, bir oy davomida oʻrtacha 10 ga yaqin, baʼzan esa undan ham ortiq murakkab va turli toifadagi tergov ishlarini olib boradi. Giyohvandlik vositalarining noqonuniy aylanishi, badanga qasddan tan jarohati yetkazish, firibgarlik bilan bogʻliq jinoyat ishlari shular jumlasidandir. Har bir holat ortida insonlarning taqdiri, dardi, oilasining tinchligi, eng asosiysi, adolat masalasi yotadi. Shu boisdan har bir jinoyat ishiga chuqur tahliliy yondashadi, xolis professionalizm va yuksak masʼuliyat tuygʻusi bilan qaraydi, arzimadek tuyulgan mayda detallarga ham alohida eʼtibor beradi.

Yaqinda leytenant Ruslan Ilisbayev oʻzining qisqa faoliyatidagi eng yirik va oʻta murakkab tergov ishlaridan birini mahorat bilan muvaffaqiyatli yakuniga yetkazdi. Oʻzaro jinoiy til biriktirgan 5 nafar fuqaro umumiy miqdori 17 mingga yaqin kuchli taʼsir qiluvchi dori vositalarini (ularning orasida taqiqlangan psixotrop moddalar ham mavjud boʻlgan) respublikamiz hududida noqonuniy ravishda muomalaga kiritishni, yoshlar orasida tarqatishni va sotishni rejalashtirgan edilar.

Ushbu moddalar «qora bozor»ga chiqib ketganida, qanchadan-qancha yoshlarning hayoti barbod boʻlishi, oilalar parokandalikka yuz tutishi mumkin edi. Hamkorlikda oʻtkazil-

gan tezkor tadbir natijasida mazkur jinoiy guruh aʼzolari ashyoviy dalillar bilan qoʻlga olingdi. Ushbu murakkab va keng qamrovli jinoyat ishi boʻyicha tergov jarayonlari qariyb 2 oy davom etdi. Leytenant Ruslan Ilisbayev har bir gumon qilinuvchining koʻrsatmalari orasidagi qarama-qarshiliklarni aniqlab, ashyoviy va rad etib boʻlmas dalillar zanjirini yaratdi. Tergov jarayonida toʻplangan materiallar asosida yakunlangan jinoyat ishi sudga oshirildi. Yaqinda boʻlib oʻtgan sud majlisida jinoiy guruh aʼzolarining qilmishi toʻliq isbotlanib, ular qonuniy va munosib jazo oldilar. Bu, shubhasiz, yosh tergovchining qonuniylik va adolatni qaror toptirish yoʻlidagi ulkan muvaffaqiyatidir.

Xulosa oʻrnida aytish lozimki, yosh tergovchi bugun oʻzining sharaflı xizmat burchini yuksak saviyada ado etmoqda. Otasining duolari va kasbiy saboqlari, Akademiyada olingan fundamental bilimlar va poytaxtimizning yirik tumanlarida oʻtalgan mashaqqatli amaliyot maktabi uni bugun katta muvaffaqiyatlar sari boshlamoqda. Lavhamiz qahramoni kabi oʻz burchiga sadoqatli, qatʼiyatli, mustaqil fikrlaydigan va adolatparvar huquq-tartibot posbonlari bor ekan, yurtimiz tinchligi, fuqarolarimiz osoyishtaligi hamda qonun ustuvorligi hamisha ishonchli qoʻllarda boʻladi.

**ABROR POYONOV,
katta mutaxassis-muxbir,
katta serjant.**

Toshkent viloyati.



XAVFSIZ TURIZM



XIVANING KO'RINMAS DARVOZASI

Hali tong yorishib ulgurmagan. Xiva ko'chalari odatdagi sokinlik bag'rida. Biroq Xorazm viloyati IIB Xavfsiz turizmni ta'minlash boshqarmasida ish kuni allaqachon boshlangan. Navbatchilik qismidan olingan ma'lumotlar tahlil qilinmoqda, endigi vazifalar aniqlashtirilmoqda, tarixiy maskanlarda xizmat olib boruvchi xodimlar bilan qisqa yo'riqnoma o'tkazilmoqda.

Kapitan Munira Nazarova uchun har bir yangi kun yangi mas'uliyat demakdir. Chunki bugun ham yuzlab mehmonlar qadimiy Xivani tomosha qilish uchun tarix bag'riga kirib boradi. Ular esa bu sayohat davomida o'zlarini mutlaqo xotirjam his etishlari kerak.

– Har kuni xizmatimizni sergaklik, hushyorlik bilan tashkil qilamiz. Sayyoh o'zini nazorat ostida emas, himoya ostida his qilishi kerak, – deydi viloyat IIB Xavfsiz turizmni ta'minlash boshqarmasi boshlig'ining o'rinbosari, kapitan Munira Nazarova.

Darhaqiqat, bugungi turizmning sifati faqat tarixiy obidalar yoki zamonaviy mehmonxonalar bilan belgilanmaydi. Sayyoh qayerga borishni tanlar ekan, eng avvalo: «O'sha hududdagi muhit xavfsizmi?» deb o'ylaydi. O'zining

muhofazalanganligiga ishonch hosil qilsagina yo'lga tushadi. Tarixiy obidalar, osori atiqalar hayrat uyg'otishi mumkin, ammo ishonchni faqat xavfsizlik yaratadi.

Shu ma'noda Xorazm viloyat IIB XTTB xodimlari zimmasidagi mas'uliyat juda zalvorli. Hududda bugungi kunda 318 ta mehmonxona faoliyat yuritmoqda. Bundan tashqari, 263 ta tarixiy-madaniy meros obyekti mavjud. Jumladan, «Ichan qal'a» davlat muzey-qo'riqxonasi hududidagi 58 ta noyob yodgorlik nafaqat yurtimiz, balki jahon sayyohlarining ham e'tibor markazida.

Ana shunday bebaho merosni osoyishta muhitda namoyish etishni ta'minlash soha xodimlarining eng muhim vazifalaridan biridir. Bugun xavfsiz turizm tushunchasi ancha keng ma'no kasb etmoqda. Bu nafaqat jamoat tartibini



saqlash, balki sayyohlarga zarur paytda yo'l ko'rsatish, ko'mak berish, pirovard natijada har bir mehmonda Xorazm haqida iliq taassurot qoldirishdir.

Viloyat IIB Xavfsiz turizmni ta'minlash boshqarmasi jamoasi aynan shu tamoyil asosida faoliyat yuritmoqda. Ularning xizmati ko'pincha ko'zga tashlanmaydi. Chunki yaxshi tashkil etilgan xavfsizlik tizimi o'zini namoyish qilmaydi – u shunchaki samarali ishlaydi.

Bugun dunyoda mamlakat obro'si ko'pincha xorijlik sayyohlarning taassuroti bilan baholanadi. Agar ular o'zini xavfsiz, hurmat-e'tiborda his qilgan bo'lsa, bu yurtga yana qaytadi. Demak, xavfsizlik nafaqat huquq-tartibot masalasi, balki mamlakat nufuzini belgilovchi muhim omil hamdir.

– Xavfsizlik faqat huquqbuzarliklarning darvaqt oldini olish bilangina o'lchanmaydi, ba'zan sayyohning bexosdan unutilib qoldirgan buyumini egasiga yetkazib berishda ham namoyon bo'ladi. Shu kungacha tarixiy obidalar va turistik maskanlarda unutilib qoldirilgan ko'plab

mobil telefonlar, sumkalar, shaxsiy hujjatlar, ko'zoynaklar hamda boshqa qimmatbaho buyumlar xodimlarimiz tomonidan topilib, o'z egalariga qaytarildi. Ayrim sayyohlar uchun bu oddiy buyum bo'lishi mumkin, ammo yurtimiz haqida shakllanadigan ishonch va iliq taassurot aynan shunday ezgu ishlardan boshlanadi, – deydi kapitan Munira Nazarova.

Har bir qadimiy shaharning o'z darvozasi bo'ladi. Xivaning tarixiy darvozalari asrlar davomida uning o'tmishini o'zida mujassam etib kelgan. Bugun esa bu ko'hna shaharning yana bir darvozasi bor. Uni ko'rib bo'lmaydi. U toshdan yoki yog'ochdan emas, balki fidoyilik, mas'uliyat va burchga sadoqatdan bunyod etilgan. Bu –xavfsizlik darvozasi. Ana shu darvoza mustahkam ekan, Xorazmga tashrif buyurgan har bir mehmon bu yurtning nafaqat boy tarixi, balki tinchligi, osoyishtaligi va yuksak madaniyati bilan ham yodda saqlaydi.

Nilufar JABBOROVA,
o'z muxbirimiz.

Xorazm viloyati.



TUNLARNI TONGLARGA ULAB

Soat millari ertalabki 8:00 ni ko'rsatmoqda. Qoraqalpog'iston Respublikasi IIV JXX JTSB PPX batalyoni xodimlari xizmatoldi yo'riqnomasi uchun safga tizila boshladilar. Batalyon komandiri, mayor Quralbay Akkojayev saf ko'rigi o'tkazib, aniqlangan kamchiliklarni bartaraf etish, shuningdek, xizmatni olib borish bo'yicha tegishli ko'rsatmalar berdi. Xususan, fuqarolar bilan muloqot chog'ida muomala madaniyatiga qat'iy rioya etish lozimligini alohida ta'kidladi. Shundan so'ng avtopatrullar belgilangan dislokatsiya bo'yicha o'z xizmat hududlariga yo'l olishdi.

– Joriy yilning o'tgan davri mobaynida xodimlarimiz o'zlarining xizmat vazifasiga sidqidildan va mas'uliyat bilan yondashib, qator jinoyatchilik va huquqbuzarlik holatlarini

aniqlashdi. Jamoat joylarida, shu jumladan, ko'chalarda huquqbuzarlik sodir etganligi yoki shubha uyg'otganligi uchun 12427 nafar shaxs ichki ishlar organlariga olib kelingan. Ulardan 7545 nafari bezorilik sodir etgani, 3519 nafari jamoat joylarida spirtli ichimlik ichgani, 1121 nafari sanitariya qoidalarini buzgani, qolganlari esa mayda huquqbuzarlik sodir etgani uchun shahar IIB va hududiy profilaktika inspektorlariga topshirildi.

Shu o'rinda aytib o'tish joizki, o'tgan vaqt mobaynida PPX batalyoni xodimlarining bevosita o'zlari 4 ta og'irlik holatini fosh etishgan bo'lsa, 12 nafar qidiruvda bo'lgan shaxsni, 52 ta holatda bedarak yo'qolgan shaxslarni boshqa xizmatlar vakillari bilan hamkorlikda izlab topishdi, – deydi JTSB boshlig'i, polkovnik Quo'at Utambetov.

To'g'ri, bunday olib qaraganda, bu raqamlar oddiy hisobotdek ko'rinishi mumkin. Lekin buning ortida xodimlarning fidoyilarcha xizmati turadi.



HUDUD TINCH, VAZIYAT NAZORATDA

Biz batalyon xodimlarining kundalik xizmat faoliyati bilan yaqindan tanishish maqsadida Ikkinchi tumanlararo PPX guruhi komandiri o'rinbosari, serjant Ulug'bek Qaniyazov hamrohligida yo'lga chiqdik. Ratsiya orqali avtopatrul naryadlari bilan bog'lanish jarayonini kuzatamiz:

- «Bo'ron», aloqaga chiqing!
- «Bo'ron» aloqada.
- Hozir qaysi hududdasiz?
- Biz «A.Dosnazarov» ko'chasi, «Xalqlar do'stligi» mahalla fuqarolar yig'ini hududidamiz.
- Vaziyat to'g'risida ma'lumot bering.
- Hudud hozircha tinch-osoyishta. Ayni vaqtga qadar huquqbuzarlik, jinoyat yoki boshqa favqulodda holatlar aniqlanmadi.
- Tushunarli, hushyorlik bilan xizmatni davom ettiring.

BEDARAK YO'QOLGAN O'SMIR TOPILDI

Shu payt safdorlar Sharapat Jumaniyazov va Nursultan Beknazarovdan iborat avtopatrul ekipajidan muhim xabar keldi: bir necha kun ilgari bedarak yo'qolgan o'smir topilibdi. Vaziyatga oydinlik kiritish maqsadida Nukus shahar IIBga yo'l oldik.

A. S. bilan suhbat davomida u maktabning 6-sinfida o'qishi ma'lum bo'ldi. Nega uydan ketib qolganini so'raganimizda: «Ota-onam doim tanbeh beraveradi, meni tushunishmaydi. Qadrimni bildirib qo'ymoqchi edim, ikki kun o'rtog'imning uyida tunadim», – dedi. Koyishlarining asosiy sababi esa oddiy – kompyuterxonadan uyga ko'pincha kechroq qaytishi bo'lgan. O'zining aytishicha, kelajakda IT mutaxassisi bo'lishni orzu qilar ekan.

Oradan ko'p o'tmay o'smirning onasi yetib keldi. U haqiqatan ham farzandi ko'p vaqtini kompyuter o'yinlariga sarflashi, shu sababli ogohlantirib turishga majbur bo'lganini aytdi. Xodimlar o'smirlarga kompyuter mutaxassisi bo'lishni istasa, vaqtini bekorchi o'yinlarga sarflamasdan, maxsus o'quv kurslariga qatnashi lozimligini tushuntirib, ota-onasi bag'riga qaytarishdi.

IKKINCHI SMENA VA YANGI VAZIFALAR

Soat 16:30. Kunning ikkinchi yarmida PPX batalyoni xodimlarining ikkinchi smenasi uchun xizmatoldi yo'riqnomasi boshlandi. Yo'riqnoma chog'ida Nukus shahridagi do'konlardan biriga xaridor sifatida kirgan G. Sultanovning sumkasi va undagi 1,5 million so'm pullar noma'lum shaxs tomonidan o'g'irlangani haqida xabar kelib tushgani ma'lum qilindi. Shundan so'ng tegishli ko'rsatmalar olgan xodimlar xizmat hududlari bo'ylab tarqalishdi. Bu safar bizga Nukus shahar IIB JXX PPX otryadi komandiri, mayor Aziz Baymuratov hamrohlik qildi.

– Sir emaski, xizmat payti kutilmagan vaziyatlar, turli xulq-atvordagi kishilar uchrab turadi. Qanday vaziyat bo'lmasin, xodimlardan og'ir-bosiq bo'lish talab qilinadi. Shu bois aholi bilan muloqotda ularning odob-axloq qoidalariga qat'iy amal qilishi doimiy diqqat markazimizda. Xodimlarning faoliyati bodi-kameralar orqali ham doimiy kuzatib boriladi. Chunki har qanday noto'g'ri xatti-harakat fuqarolarning ichki ishlar idoralariga bo'lgan munosabatiga salbiy ta'sir qilishi mumkin, – deydi mayor A.Baymuratov.



Oradan ikki soat o'tib, avtopatrul ekipaji — inspektorlar, safdorlar Aman Yusupov va Jahongir Haydarovlardan yuqoridagi o'g'rilik jinoyatini sodir etganlikda gumon qilingan shaxs qo'lga olingani haqida xabar kelib tushdi.

YILNING TO'RT FASLIDA HAM

Kun so'ngida PPX batalyoni binosiga qaytib, batalyon komandirining tarbiyaviy ishlar bo'yicha o'rinbosari, podpolkovnik Kayrat Kulimbetov bilan suhbatlashdik:

– Ma'lumki, patrul-post xizmati xodimlari yurtimizda jamoat xavfsizligini ta'minlashda oldingi saflarda bo'lib, kun-u tun, yilning to'rt faslida – jazirama issiqda ham, qahraton sovuqda ham, noqulay ob-havo sharoitida ham o'z burchiga sodiq qolgan holda xizmat olib boradi, – dedi hamsuhbatimiz.

Ular kundalik sermashaqqat faoliyati davomida huquqbuzarliklarning oldini olish va ularga qarshi kurashish bilangina cheklanib qolmasdan, balki fuqarolarning ko'ngliga xotirjamlik bag'ishlashi, har bir inson o'zini xavf-

siz his qilishini ta'minlashi zarur. Bu borada shaxsiy tarkib o'rtasida qonuniylik va xizmat intizomini mustahkamlash, muomala madaniyati, odob-axloq qoidalarini targ'ib qilish bosh mezonlardan bo'lmog'i lozim. Shu bois, o'quv mashg'ulotlari, ma'naviy-ma'rifiy va profilaktik tadbirlar tashkil etiladi.

XULOSA O'RNIDA

Davlat va jamiyat taraqqiyotining poydevori, uning porloq kelajagini belgilovchi bosh omil inson qadri, uning erkin va xotirjam yashashini kafolatlovchi tinchlik-osoyishtalik hamda xavfsizlikdir. Huquq-tartibot hukm surgan yurtdagina bunyodkorlik ishlari jadal davom etadi, iqtisodiyot yuksalib, xalqning farovonligi oshadi. Bunga Qoraqalpog'iston Respublikasi IIV JXX JTSB PPX batalyoni xodimlari munosib hissa qo'shayotganiga yana bir bor amin bo'ldik.

Azamat PIRNIYAZOV,
o'z muxbirimiz.

Qoraqalpog'iston Respublikasi.

«SHPAKNING MAGNITOFONI, ELCHINING MEDALYONI...»

O'g'ri bor ekan, mol-mulkni qo'riqlashga ham ehtiyoj bor! «Ivan Vasilevich o'z kasbini o'zgartiradi» filmidagi mashhur Miloslavskiy o'g'rilarning tipik vakili. Ustomon, epchil, shubha va gumonlar orasidan silliq chiqib keta oladigan shaxs! Lekin bizni Miloslavskiy zamonidan yarim asr ajratib turibdi. Bugungi zamonaviy texnologiyalar qo'llanilayotgan davrda mashhur qulfbuzar bir necha soatdayoq qo'lga olingan bo'lardi. Ha, nimasini aytasiz, agar tish shifokori Shpak va shvedlarning elchisi hozir yashaganida bormi, ularning magnitofoni-yu medalyoniga hech kim qo'l tekkiza olmagan bo'lardi? Nega?

**Keling bunga Sirdaryo viloyati IIB huzuridagi
Qo'riqlash xizmati faoliyati orqali javob izlab ko'raylik.**



TANISHTIRUVSIZ TANISHUV

Sirdaryo viloyati IIB huzuridagi Qo'riqlash xizmati binosi oldida odamlar gavjum. Ichkariga kirib chiqayotganlar orasida YHXB, Milliy gvardiya, korxona va tashkilotlar xodimlaridan tortib oddiy fuqarolargacha bor. Tashqarida shu tizimda xizmat qilish istagida bo'lgan uch-to'rt yigitga esa mas'ul xodim hujjatlarni qabul qilish viloyat IIB «Dinamo» sport majmuasida tashkil etilganini tushuntirayпти.

Ko'p o'tmay mas'ul xodimlardan biri bizni ichkariga boshladi. Hovlidagi saranjomlik, obodlikdan ko'z quvonadi. «Qo'riqlash xizmati» degan yozuvli avtoullovlar xizmatga shay saflanib turibdi. Binoga kirib borar ekanmiz, tuzilmaning ishi batartib, tizimli, aniq maqsad-

ga qaratilgan tarzda yo'lga qo'yilganiga to'liq ishonch hosil qildik.

– Xodimlarimiz uchun «Kech bo'ldi, dam olish vaqti boshlandi» degan gap xizmatni kuchaytiradigan payt keldi degan ma'noni anglatadi, – deydi Sirdaryo viloyati IIB huzuridagi Qo'riqlash xizmati katta inspektori, katta leytenant Sherzod Botirov. – Boisi vazifamiz tunda hushyorlikni oshirishimizni taqozo etadi. Sir emaski, egri niyatli kimsalar ko'pincha kechki paytda g'imirlashni boshlashadi.

Sirdaryo viloyati IIB huzuridagi Qo'riqlash xizmati muhofazasiga olingan korxona va tashkilotlar doirasi keng. Ro'yxatdan yirik strategik energetika tuzilmalari, sudlar, banklar, ta'lim dargohlari, korxona va tashkilotlar, fuqarolarning xonadonlari o'rin olgan.



KICKINA TUGMANING KATTA XIZMATI

Qo'riqlash xizmati xo'jalik hisobida faoliyat yurituvchi organ hisoblanadi. U davlat idoralari, nodavlat tashkilotlar, xususiy sektor vakillariga shartnoma asosida xizmat ko'rsatadi. Zamonga monand ravishda sohada zamonaviy texnologiyalar keng qo'llaniladi. Videokuzatuv kameralari, signalizatsiya tizimlari, zamonaviy qulflar qatoriga tashvish tugmalari ham kiradi.

Tashvish tugmalari banklar, istirohat bog'lari, savdo mujmualari, ta'lim muassasalariga o'rnatiladigan zamonaviy vositalardir. Ularning ayrimlari barchaning ko'zi tushadigan joylarga, ba'zilar esa yashirin nuqtalarga o'rnatiladi. Bundan ko'zlangan maqsad fuqaroning hayotiga, mol-mulkiga xavf tug'ilgan paytda Qo'riqlash xizmati xodimi holatdan xabar topib, tezda yetib kelishini ta'minlashdan iborat.

– Tashvish tugmalari, eng avvalo, psixologik jihatdan muhim o'rin tutadi, – deydi Sirdaryo viloyati IIB huzuridagi Qo'riqlash xizmati Navbatchilik bo'limi navbatchi yordamchisi, kichik serjant Rustam Hamroqulov. – Yaqin atrofda tashvish tugmasining mavjudligi fuqaroga emin-erkin harakatlanishga imkon yaratib, biror kimsa unga tahdid qilsa, zudlik bilan xodimlar yetib kelishiga ishonch tug'diradi. O'z navbatida bezori shaxslar ham tashvish tugmasini e'tiborga olishga majbur.



MINGLAB «NIGOHLAR» JAMLANGAN MARKAZ

Qo'riqlash xizmati faoliyatini o'rganish asnosida o'zimiz uchun o'ta qiziqarli bo'lgan Situatsion markaz (Vaziyatlar markazi)ga kirib bordik. Bu yerdagi zamonaviy monitorlar, kompyuterlar, aloqa vositalari e'tibormizni tortdi. Mazkur markazga butun viloyat miqyosidagi yuzlab, balki minglab kuzatuv kameralari integratsiya qilingan (ulangan). Shuningdek, tashvish tugmasidan keladigan ayrim signallar ham aynan shu yerda qayd etiladi.

– Situatsion markazning «nigoh»idan qochib qutulish qiyin, – deydi viloyat IIB huzuridagi Qo'riqlash xizmati Navbatchilik bo'limi smena boshlig'i, leytenant Kamron Esonov. – Zamonaviy kameralar tunda ham «ko'rish» qobiliyatiga ega. Ayrimlari hatto «Face ID» tizimini ham qo'llay oladi. Bu esa qidiruvdagi shaxslarni yuzidan tanib olish imkonini beradi.

Vaziyatlar markazidagi ratsiyalar, telefonlar bir zum ham tinmaydi. O'zaro muloqotlardan qidiruvdagi avtomobillar yoki shaxslarni topish bo'yicha so'rovlar bo'layotganini anglash qiyin emas. Ushbu markaz yordamida bir qancha jinoyatlarni ochishga muvaffaq bo'lingan.

Jumladan, yaqinda qator jinoyatlar sodir etgani uchun qidiruvda bo'lgan asli farg'onalik shaxs Guliston shahrida avtomobilda harakatlanayotgani to'g'risida kuzatuv kamerasi orqa-



li ma'lumot kelib tushdi. Natijada u bir necha daqiqada qo'lga olinib, jinoyat qidiruv xizmati xodimlariga topshirildi.

Yana bir holat ustida to'xtalsak. Yangiyer shahrida «Nexia 3» avtomobili olib qochilgani to'g'risida ma'lumot olindi. Uni qidirib topish uchun tizimga o'rnatilgan qidiruv algoritmlariga asoslangan dasturdan foydalanildi. Natijada ushbu avtoulov shaharning chetrog'idagi mahallalardan birida ekanligi aniqlandi. Uni avtomobil egasining 22 yoshli qarindoshi haydab ketganini kamera qayd qilgan ekan.



CHAMBARCHAS BOG'LIQ TARMOQ

Qo'riqlash xizmatining barcha tuman va shaharlarda bo'limlari bor. Xizmatning tashkil etilishini o'zaro chambarchas bog'langan tarmoqqa o'xshatish mumkin. Yuzlab obyektlar, minglab kameralar, postlar, tashvish tugmalari, yo'llarda harakatlanadigan mobil guruhlar. Barchasining aniq belgilab olingan vazifasi bor. Ish shunday tashkil etilganki, biror tashvishli holat sodir bo'lgan joyga mobil guruh a'zolari, qo'shimcha xodimlar bir necha daqiqadayoq yetib boradi. Natijada holat tezda nazoratga olinadi.

Sirdaryo tumanini kesib o'tgan katta trasada ham xuddi shunday bo'ldi. Yo'l chetidagi

savdo do'konlaridan biriga noma'lum shaxslar tomni buzib kirgani to'g'risida ma'lumot kelib tushdi. Do'kon yaqiniga kuzatuv kamerasi, ichkariga esa zamonaviy signalizatsiya o'rnatilganidan bexabar kimsalar bir necha million so'mlik mollarni o'z avtomobillariga orta boshlashdi. Ular ishlarini oxiriga yetkazishga ulgurmaslaridan Qo'riqlash xizmatining tezkor guruhi tomonidan qo'lga olindi. E'tiborlisi, do'konga og'ri tushganidan egasi hali bexabar edi.

Ma'lumotlarga qaraganda, so'nggi paytlarda Sirdaryo viloyatida o'g'irlik jinoyatlarini fosh etish darajasi bir necha karra tezlashgan. Shu turdagi jinoyatlarni «issiq izida» ochishlar soni ham ortgan. Bunda, shubhasiz, Qo'riqlash xizmati xodimlarining ham munosib hissasi bor. Kun-u tun tinim bilmaydigan ushbu soha vakillariga tasanno deging keladi. Zero, soha xodimlarining xizmatlari evaziga ko'plab xonadonlar egalari xotirjam, muassasalar esa xavfsiz, mol-mulklar ishonchli qo'llarda.

**Abdurahmon MUSTAFOQULOV,
o'z muxbirimiz.**

Sirdaryo viloyati.

Jizzax viloyati IIB rahbarining shaxsiy qabul kuni. Ertalabdan qabul o'tadigan IIV Jizzax akademik litseyi binosi murojaatchilar bilan gavjum. Ular navbatga yozilishadi, mas'ul xodimlarga murojaat mazmunini qisqacha tushuntirishadi. Hammalari birinchi rahbarning shaxsan o'zi ularni eshitishini istaydi.



HAR BIR MUROJAAT ORTIDA INSON TAQDIRI MUJASSAM

«Farzandimning sog'ligini tiklashda moddiy yordam ko'rsatishingizni so'rayman», – deydi mushtipar ona. «Yashash xonadonimga oid hujjatlarni to'g'irlash uchun falonchiga 2 million so'm pul bergandim. Haligacha hujjatni ham rasmiylashtirib bermaydi, pulni ham qaytarmaydi», – deydi bir o'rta yoshlardagi kishi. «Nomimga 44 million so'm onlayn kredit olingan. Lekin to'lovi o'zimga qoldi. Shu odamga chora ko'rishda yordam bering», – deydi tanishining nomardligidan pand yegan yigit.

Murojaatlarni tinglay turib, fuqarolarni bu yerga nima yetaklab kelishini anglaydi kishi. Ular uchun adolatni qaror toptirish muhim. Bu esa odamlarni xalqqa eng yaqin bo'lgan

huquq-tartibot organi – ichki ishlar idorasi rahbarining qabuliga boshlaydi.

– Fuqarolarning huquq va qonuniy manfaatlarini ta'minlash, ularning dard-u tashvishlarini eshitish va muammolarini o'z vaqtida hal etish ichki ishlar organlari faoliyatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi, – deydi viloyat IIB Murojaatlar bilan ishlash guruhi bosh inspektori, podpolkovnik Laziz Hazratqulov. – Mazkur farmondan kelib chiqqan holda jismoniy va yuridik shaxslarning murojaatlarini o'z vaqtida qabul qilish hamda qonuniy hal etish choralari ko'rilyapti, sayyor qabullar orqali aholining ko'plab muammolari joyida bartaraf etilmoqda. Murojaatlarning kelib chiqish sabablarini chuqur tahlil qilish vositasida tak-

roriy murojaatlarni kamaytirishga erishilyapti.

Xususan, aholi bilan bevosita muloqot qilish maqsadida tashkil etilayotgan shaxsiy va sayyor qabullar o'z samarasini bermoqda. Bu kabi tadbirlar natijasida Prezidentning Virtual qabulxonasiga kelib tushayotgan murojaatlar soni o'tgan yilning mos davriga nisbatan 6,6 foizga, ya'ni 140 taga kamaydi. Bu esa ko'plab muammolar joyida hal etilayotgani-ning yaqqol ifodasidir.

Jumladan, Prezidentning Xalq qabulxonasi bilan hamkorlikda joriy yilning olti oyi mobaynida 47 marta ommaviy sayyor qabul tashkil etildi. Bundan tashqari, huquqni muhofaza qiluvchi idoralar bilan hamkorlikda 12 marotaba ommaviy sayyor qabul o'tkazildi. Viloyat IIB rahbarining shaxsiy qabuli 25 marotaba tashkil etilib, unda 825 nafar fuqaroning turli masalalardagi 839 ta murojaati eshitildi. 524 ta murojaat (62,5 foiz) ijobiy hal etilib,

93 tasi bo'yicha asosli tushuntirish berildi.

Qabullar davomida fuqarolarning murojaatlarini har tomonlama o'rganish, ularning muammolarini joyida hal etish va qonuniy manfaatlarini ta'minlashga alohida e'tibor qaratildi. Ayniqsa, mas'ul tashkilotlar bilan hamkorlik natijasida ko'plab masalalar tezda o'z yechimini topib, aholining ichki ishlar organlariga ishonchi ortib, ochiq muloqot muhiti yanada mustahkamlanmoqda.





Shu bilan birga, bunday uchrashuvlar nafaqat muammolarni eshitish, balki amalga oshirilgan ishlar natijasidan mamnun bo'lgan fuqarolarning fikr va takliflarini tinglash imkonini ham berayotir. Yaqinda Mirzacho'l tumanida o'tgan sayyor qabulda Abdumajid Tog'ayev viloyat IIB boshlig'iga:

– «Do'stlik» mahallasidagi 1-sonli maktab oldiga yo'l belgilari o'rnatish masalasida murojaat qilgan edim. Maktab ichki yo'l bo'yida joylashgan bo'lsa-da, transport qatnovi ko'p. Bolalarning yo'lni xavfsiz kesib o'tishlari uchun hududda tartib o'rnatish juda muhim. Murojaatimdan so'ng nafaqat zarur yo'l belgilari o'rnatildi, balki maktabda smena almashayotgan va ertalabki vaqtda yo'l harakati xavfsizligi xodimi ham nazoratni amalga oshiradi. Buning uchun maktabimiz jamoasi, mahalla ahli nomidan sizlarga minnatdorlik bildiraman, – dedi.

– Shu o'rinda shaxsiy va sayyor qabullar tahlili yuzasidan ayrim mulohazalarni bildirsak, – deydi viloyat IIB HPB MBIG katta inspektori, mayor Maqsud Meliyev. – Fuqarolarning aksariyat murojaatlari firibgarlik, qarz munosabatlari, oldi-sotdi, meros va mol-mulk bilan bog'liq boshqa huquqiy nizolarga taalluqli. Bu kabi holatlarning ke-lib chiqishida ko'pincha aholining huquqiy

bilimi va madaniyati yetarli darajada emasligi, hujjatlarni rasmiylashtirishga beparvo munosabatda bo'lishi hamda og'zaki kelishuvlarga ortiqcha ishonishi asosiy omil bo'lmoqda. Shu bois bunday huquqbuzarlik va nizolarning oldini olishda huquqiy targ'ibot ishlarini yanada kuchaytirish, aholiga qonunchilik talablarini sodda va tushunarli tarzda yetkazish muhim ahamiyat kasb etadi. Fuqarolar har qanday moliyaviy yoki mulkiy munosabatlarga kirishishdan avval huquqiy maslahat olishi, shartnomalarni qonun talablari asosida rasmiylashtirishi va shaxsini tasdiqlovchi hujjatlarni tekshirishi lozim. Huquqiy savodxonlikning oshishi nafaqat murojaatlar sonining kamayishiga, balki jamiyatda qonun ustuvorligi va fuqarolarning huquqiy himoyasi yanada mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Darhaqiqat, bugungi kunda viloyat ichki ishlar organlari xodimlari tomonidan murojaatlarga alohida e'tibor qaratilmoqda. An'anaviy murojaat usullaridan tashqari ishonch telefonlari va elektron platformalarning joriy etilgani aholi bilan muloqotni yanada yaqinlashtirishga xizmat qilyapti. Zero, har bir murojaat ortida inson taqdiri, uning huquq va manfaatlari mujassam.

**Muqaddas SAPAROVA,
o'z muxbirimiz.**

Jizzax viloyati.

SUKUNAT ICHIDAGI SIRLI OLAM

Shahar shovqini asta-sekin tinib, ko'chalar qorong'ilik bag'riga cho'ndi. Namangan viloyati IIB Ekspert-kriminalistika markazi binosida faqatgina bitta xonaning derazasidan nur taralib turardi. Bu maxsus tadqiqotlar guruhi bosh eksperti, podpolkovnik Baxtiyor Bo'stonovning xonasi. Stol ustida sochilib yotgan fotosuratlar, lupalar, turli rangdagi kukunlar va raqamli jihozlar bu yer oddiy xona emas, balki inson qilmishi bilan bog'liq eng murakkab jumboqlar yechiladigan laboratoriya ekanini ko'rsatib turardi.

Baxtiyor aka derazadan tashqariga tikilib o'y surardi. Odamlar ko'chada ketib borisharkan, o'zlari qoldirayotgan har bir izning ortida muayyan axborot yashirin ekanini xayollariga ham keltirishmaydi. Ular uchun iz — shunchaki iz. Ammo kriminalist uchun... u tirik jondek tilga kiradi, gapiradi.

«Ko'pchilik jinoyat sodir etilgan joyga kirganda faqat qo'rquv yoki vahimani ko'radi, — deya xayolidan o'tkazadi lavhamiz qahramoni. — Men esa o'sha yerdagi sukunatni tinglayman. Jimlik ko'p narsani aytadi. Faqat uni eshita olish kerak.

MAHORAT

Tong endigina oqara boshlagan mahal. Uch-qo'rg'on tumanidagi «Yoshlik» mahallasi hududidan oqib o'tuvchi «Katta Andijon» kanali bo'ylab ketayotgan yo'lovchi suv yuzasidagi murdani ko'rib, beixtiyor to'xtab qoldi. Keyin darhol ichki ishlar organiga xabar berdi.

Tergov-tezkor guruhi tarkibida voqea joyiga yetib kelgan Baxtiyor Bo'stonov kanal qirg'og'iga chiqarib qo'yilgan, taxminan 70–75 yoshlardagi noma'lum erkakning jasadini ko'zdan kechira boshladi. Atrofda og'ir sukunat hukm surardi. Marhumning cho'ntaklaridan hech qanday

hujjat chiqmadi. Qiyofasi esa vaqt va suv ta'sirida o'zgarib ulgurgandi. Endi ekspertning oldidagi eng og'ir savol ko'ndalang turardi: «Bu inson kim?» Mazkur savolga shu topda hech qanday guvoh ham, hech qanday hujjat javob berolmasdi.

Baxtiyor Bo'stonov marhumning qo'llarini diqqat bilan ko'zdan kechirdi. Suv ta'sirida teri yumshagan, mayda chiziqlar deyarli bilinmas holga kelgan edi. Bunday vaziyatda barmoq izlarini olishga shoshilmaslik kerak. Chunki birgina ehtiyotsiz harakat izlarni butunlay yo'qotishi mumkin.

Ekspert yillar davomida to'plangan boy tajribasiga tayanib, har bir barmoqni ekspertiza uchun alohida tayyorladi, maxsus kriminalistik usullar bilan papillyar chiziqlarni asta-sekin namoyon qildi. Ko'zga deyarli ko'rinmaydigan bu chiziqlar mohir mutaxassisning mahorati bilan yana tiklandi. Nihoyat, tekshirish uchun yaroqli barmoq izlari olindi.

Vaqt odamning yuzini o'zgartiradi, ammo barmoq izlarini o'zgartira olmaydi. Olingan izlar darhol Namangan viloyati IIB Ekspert-kriminalistika markazidagi avtomatlashtirilgan daktiloskopik taqqoslash tizimiga kiritildi. Shundan so'ng bir necha daqiqa o'tib, ekranda ma'lumotlar chaqnadi. Barmoq izlari

Uchqo'rg'on tumani «Mustaqillik» mahallasida yashovchi, M.M.ga tegishli ekanligi ma'lum bo'ldi.

Nihoyat mavhumlik pardasi yirtildi. Sukut saqlab yotgan marhumning kimligi aniqlandi. Endi u noma'lum inson emas, balki yaqinlari intizor bo'lib kutgan shaxs edi. Baxtiyor Bo'stonov yengil nafas oldi. Bu oddiy taqqoslash emas, kriminalistning mahorati, sabr-toqati va burchiga sadoqati namoyishi edi.



KO'RINMAS GUVOHLAR

2026-yil 22-iyul kuni Mingbuloq tumani-dagi «Mustaqillik» mahallasida joylashgan xonadonlardan birida o'g'irlik yuz berdi. Hayratlanarlisi shunda ediki, eshik qulfi buzilmagan, derazalar sinmagan, xona ichidagi tartib esa deyarli asl holida saqlangan. Go'yoki o'g'irlikni begona emas, balki xonadon ahlidan kimdir sodir etgandek edi. Biroq qimmatbaho buyumlar yo'qolgandi.

Baxtiyor aka esa xulosa chiqarishga shoshilmadi. U xonaga yana bir karra diqqat bilan ko'z yugurtirdi. Har bir buyum, har bir burchak, har bir yuza unga tilsiz guvoh kabi ko'rinardi. Shundan so'ng lupa, maxsus yoritkich va fluoressent kukunlar yordamida xona ichi sinchiklab tekshirildi. Dastlab hech narsa ko'rinmadi. Ammo kriminalist uchun «hech narsa» degan tushuncha yo'q. U har doim ko'rinmayotgan narsani izlaydi. Nihoyat kichik stolning silliq sirtida bir iz jilva qildi. Keyin javon tutqichida yana ikkita-si namoyon bo'ldi. Uchta egasi noaniq, begona barmoq izi...

Boshqalarga ahamiyatsiz ko'ringan bu izlar Baxtiyor aka uchun bamisoli jinoyatchining «imzosi», yanayam aniqrog'i «dastxati» edi. Demak, o'g'irlik vaqtida u bor-yo'g'i bir necha soniyaga ehtiyotkorlikni unutgan. Ana shu sanoqli lahzalar uning jinoyatini fosh qiluvchi ashyoviy dalilga aylandi. Barmoq izlari avtomatlashtirilgan daktiloskopik taqqoslash tizimi bazasi orqali tekshirilganida, To'raqo'rg'on tumanida yashovchi, 2007-yilda tug'ilgan S.O'ga tegishli

ekanligi aniqlandi. Shu tariqa jinoyatchi qo'lga olindi. Odam tili bilan yolg'on gapirishi mumkin, ammo barmoq izlari hech qachon aldamaydi.

INSON VA TEXNOLOGIYA

Baxtiyor Bo'stonov yosh ekspertlarga doimo:

– Axborot texnologiyalari faqat ma'lumotlarni solishtiradi. Lekin qaysi iz haqiqatan ham jinoyatga daxldor, qaysi biri esa tasodifiy ekanini faqat inson aqli, ichki sezgisi va hayotiy tajribasiga tayanib anglaydi. Shuning uchun kriminalist voqea joyiga borganida: «Men nimanani ko'ryapman?» deb emas, «Men nimanani ko'rmay qolishim mumkin?» – deb o'ylashi shart, – deya takror-takror uqtiradi.

Darhaqiqat, ana shu savolga javob izlash va topish qobiliyati oddiy mutaxassis bilan haqiqiy kriminalist o'rtasidagi eng muhim chegarani belgilaydi. Chunki haqiqat ko'pincha ko'zga tashlanib turadigan dalillarda emas, balki e'tibor berilmaydigan mayda detallarda yashiringan bo'ladi.

...Tong yorisha boshlaganida Baxtiyor Bo'stonov yana navbatdagi chaqiruvga tayyorlanayotgan edi. U yon daftarchasiga shunday satrlar yozib qo'ydi: «Haqiqat hamisha jimlik bag'rida yashiringan bo'ladi. Sukunatni ko'ra bilish, seza olish, tinglash va anglash esa biz kriminalistlarning eng muhim vazifamizdir».

Jahongir TO'XTASINOV,
o'z muxbirimiz.

Namangan viloyati.

Ежегодно ряды специалистов органов внутренних дел пополняют сотни выпускников Академии МВД Республики Узбекистан. Молодые офицеры выполняют ответственные задачи по борьбе с преступностью и обеспечению общественной безопасности.

ОТКРЫТЫЙ ДИАЛОГ – ДОВЕРИЕ ГРАЖДАН

В числе тех, кто влился в ряды ОВД в нынешнем году, – лейтенант Шох-жахон Бексаитов. После завершения обучения он был направлен в ОВД №5 УКД ОВД Мирзо-Улутбекского района столицы, назначен инспектором профилактики махалли Алишеробод. Службу несет, равняясь на старшего товарища – старшего лейтенанта Боборахима Тулаева.

– В закрепленной за нами махалле в 24 многоквартирных домах и частном секторе проживает более 4,4 тысячи человек. Здесь функционирует ряд объектов социального назначения, многочисленные точки торговли, учебные центры, школа, Центральноазиатский университет (CAU), – говорит лейтенант Ш. Бексаитов. – Основное внимание уделяем дальнейшему укреплению правопорядка, недопущению противоправных деяний.

При реализации мер по выявлению и устранению причин и условий совершения правонарушений сотрудники работают во взаимодействии с общественностью и «махаллинской семеркой».

– В деятельности по утверждению среди жителей атмосферы добрососедства всегда

можем положиться на содействие председателя МСГ Гульчехры Ахмедовой, – продолжает наш собеседник. – Вместе с лидером молодежи Нумонхоном Рашидхоновым, педагогами образовательных учреждений осуществляем профилактику правонарушений среди юношей и девушек. Работа с женщинами, в том числе оказавшимися

в сложной жизненной ситуации, реализация адресных социально-правовых мероприятий с конфликтными семьями ведется в сотрудничестве с женской активисткой Шохистой Карабаевой.

Особое внимание уделяется индивидуальной работе с лицами,

склонными к совершению противоправных деяний. На контроле – состоящие на профилактическом учете, а также 6 лиц, находящихся на пробационном учете. Цель – оградить их от неверного шага, не допустить рецидива.

Укреплению правопорядка способствуют и современные технологии. Территория входит в программу «Цифровая махалля». Здесь верифицированы камеры видеонаблюдения, расположенные на улицах, коммерческих и государственных объектах. Недавно дополнительно установлено 62 multifunctional камеры видеонаблюдения, инте-



гированные в Центр оперативного управления. Модернизировано уличное освещение, жители консультируются по вопросам подключения квартир на договорной основе к пульту службы охраны.

В рамках деятельности по усилению мер по обеспечению безопасности в махалле на основе опыта Мирабадского района у рынка, где наблюдается наибольшее скопление людей, организован пункт, где инспекторы ведут прием граждан. Формат «живого диалога» позволяет жителям без лишних формальностей обратиться к сотрудникам ОВД с волнующими вопросами.

Следует отметить, что данные пункты – это еще одна возможность проводить среди населения разъяснительную работу, подробно проинструктировать по защите имущества, кибербезопасности. Так, учитывая рост интернет-мошенничества, в целях повышения цифровой грамотности жителям разъясняются возможности подключения к ведомственному мобильному приложению «Менинг инспекторим», проводятся консультации по установке на телефоны двухэтапной аутентификации. Гражданам раздаются буклеты с информацией о профильном Telegram-канале «Cyber_102», а также о возможностях через портал my.gov.uz активировать функцию добровольного запрета на получение кредитов. Проведение подобной работы приносит свои результаты. Такой открытый подход способствует существенному повышению уровня доверия населения к органам внутренних дел.

Радик ТУМΠΑРОВ,
соб. корр.

На снимке: инспектор профилактики махалли Алишеробод лейтенант Ш. Бексаитов (в центре) и инспектор профилактики махалли Иктидор лейтенант С. Эсирганов принимают обращение гражданина.

Фото Икрома ХАСАНОВА.



Монумент Независимости, возвышающийся в центре парка «Янги Узбекистон», символизирует связь трех эпох национального возрождения от древности до наших дней.

60-метровая стела объединила в себе традиции восточного зодчества и ключевые смыслы современного Узбекистана. Это масштабный визуальный эпос. В основе композиции лежит глубокий исторический символизм. Барельефы у подножия монумента последовательно раскрывают вехи развития. На них увековечены образы наших великих полководцев и воинов, ученых и мыслителей, просветителей-джадидов.

Особую выразительность памятнику придают его элементы: голубой купол, выполненный в традициях эпохи Сахибкирана Амира Тимура, и венчающая стелу скульптура гордой птицы Хумо с распростертыми крыльями – символа мира и свободы, добра и благополучия.



ROAD TRAGEDIES: IS THE DRIVER THE ONLY ONE TO BLAME?

In recent times, a number of serious road traffic accidents in Uzbekistan have once again drawn public attention to road safety. Usually, after every tragedy, the driver's actions are the first to come under scrutiny. This is understandable: the responsibility for operating a vehicle rests primarily with the driver. However, explaining every road tragedy solely as the result of a driver's mistake means overlooking the full picture of the problem.

In some serious accidents recorded in Tashkent, speeding or ignoring a traffic light's prohibiting signal has been a decisive factor. At the same time, pedestrians crossing roads in unauthorized places and failing to observe basic safety requirements have also contributed to tragic consequences.

This raises an important question: when we talk about road safety, why do we mainly scrutinize drivers while paying far less attention to the responsibility of pedestrians and passengers?

In fact, traffic rules are not written only for drivers. Drivers, pedestrians and passengers are all participants in road traffic. Therefore, safety is a shared responsibility.

The attitude of passengers toward safety, in particular, is often overlooked. It is still common to see passengers in rear seats failing to wear seat belts, children being transported without proper child restraints, or young children being seated in the front passenger seat. Many people view these requirements simply as mandatory rules, rather than recognizing that they are ultimately intended to protect human life.

The roots of the problem often begin within the family. Children develop their understanding of road safety primarily by observing adults'

everyday behavior. If parents fail to wear seat belts, cross roads in unauthorized places, or ignore traffic lights, children may come to regard such behavior as normal.

That is why simply teaching traffic rules at school is not enough. Children need to develop the ability to anticipate danger, assess risks and make the right decisions. The media and social networks, too, should go beyond simply reporting tragedies. They should explain the causes of accidents and what can be done to prevent them.

Of course, improving road infrastructure, expanding automated monitoring systems, and strengthening fines and other enforcement measures are important. But safety cannot be ensured through surveillance and punishment alone. Sustainable results can be achieved only when people follow the rules not because they fear punishment, but because they understand that those rules can save lives.

From this perspective, the answer to the question raised at the beginning of this article is clear: it is not enough to place all the blame for road tragedies on drivers alone. Drivers must understand and fulfill their responsibilities, but pedestrians, passengers, parents, schools, society and relevant authorities all have their own roles to play.

Road safety is not merely a set of rules. It is a culture of valuing and protecting human life. Only when this culture becomes equally established among drivers, pedestrians and passengers can we truly begin to reduce tragedies on our roads.

Translated by Munavvar Rashidova, docent.

Mustaqillik bizga zamondosh bo'lgan har bir yurttdoshimizning taqdirida o'zgacha o'rin tutadi. Ayniqsa, Istiqlol tengdoshi bo'lgan avlod vakillari uchun bu ne'mat hayot yo'lini belgilab bergan, bilim olish, kasb tanlash va Vatan ravnaqiga munosib hissa qo'shish imkoniyatini yaratgan. Ana shunday baxtli insonlardan biri ichki ishlar organlari xodimi, kapitan Dilorom Xudoyberganovadir.

Lavhamiz qahramoni Toshkent viloyatining Yangiyo'l tumanida tug'ilgan. Mustaqillik bilan birga kamol topgan avlod vakili sifatida mamlakatimizda amalga oshirilgan keng ko'lamli islohotlar, yoshlarga ta'lim va davlat xizmati sohasida yaratilgan imkoniyatlardan



VATAN TARAQQIYOTIGA DAXLDOR TAQDIR

samarali foydalanib, o'zining bilim va salohiyatini yuksaltirishga erishdi. Toshkent irrigatsiya va meioratsiya institutining bakalavr hamda magistratura bosqichlarini muvaffaqiyatli tamomlab, yurtimiz taraqqiyotiga munosib hissa qo'shishni o'zining hayotiy maqsadi etib belgiladi. Bugungi kungacha u erishgan har bir yutuq ortida istiqol bergan imkoniyatlar, tinch va barqaror yurtda yashab, mehnat qilish baxti mujassam.

Ichki ishlar organlaridagi xizmat faoliyatini Toshkent shahri Uchtepa tumani IIOFMB Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'limida xotin-qizlar masalalari bo'yicha katta inspektor lavozimida boshlagan Dilorom qisqa vaqt ichida o'zining mas'uliyatligi, adolatparvarligi, xushmuomalaligi bilan hamkasblari va aholi hurmatini qozondi. Keyinchalik poytaxtimizning Sergeli tumani IIOFMB Huquqbuzarliklar profilaktikasi bo'limida ham shu yo'nalishda samarali faoliyat olib bordi.

Xotin-qizlar bilan ishlash nafaqat huquqiy bilim, balki sabr-toqat, mehr va mas'uliyatni talab qiladi. U o'z xizmati davomida yuzlab oilalar bilan ishlab, turli nizolarning oldini olish, xotin-qizlarning huquq va manfaatlarini himoya qilish, murosa va ahillik muhitini shakllantirishga munosib hissa qo'shdi. Har bir saqlab qolingana oila, har bir barqaror xonadon mamlakatimiz tinchligi va jamiyat barqarorligining mustahkam poydevoridir.

Lavhamiz qahramoni xizmat vazifasini faqat

lavozim majburiyati sifatida emas, balki inson taqdiriga daxldor mas'uliyat sifatida qabul qildi. Muammolarni eshitish, hal etish, huquqiy ko'mak berish, profilaktik chora-tadbirlarni samarali tashkil etish orqali ko'plab insonlarning hayotida ijobiy o'zgarishlar bo'lishiga hissa qo'shdi. Uning bilim va tajribasi, fidoyiligi, tashkilotchilik qobiliyati hamda burchiga sadoqati e'tiborsiz qolmadi. Bugungi kunda Yangiyo'l tumani IIOFMB Migratsiya va personallashtirish bo'limi boshlig'i lavozimida samarali xizmat qilib kelmoqda. Bu esa unga bildirilgan yuksak ishonch, kasbiy mahorati va rahbarlik salohiyatining munosib e'tirofidir.

U aholiga sifatli davlat xizmatlarini ko'rsatish, fuqarolarning murojaatlariga tezkor va adolatli yondashish kabi muhim vazifalarni sidqidildan bajarmoqda. Kapitan Dilorom Xudoyberganova mamlakatimizda amalga oshirilayotgan islohotlarning faol ishtirokchisi bo'lishni, sohada xizmat samaradorligini yanada oshirish, aholiga xizmat qilish sifati va madaniyatini yuksaltirish, yosh xodimlarga o'z tajribasini o'rgatish hamda Vatan ravnaqiga munosib hissa qo'shishni o'zining kelgusi maqsadlari deb biladi.

Adolat FAYZIYEVA,
o'z muxbirimiz.

Toshkent shahri.

Albatta, har bir sohaning kundalik faoliyatini muvofiqlashtiruvchi tayanch bo'g'inlari bo'ladi. Ichki ishlar organlarida bunday muhim bo'g'inlardan biri navbatchilik qismi hisoblanadi. Zero, hududlardagi kriminogen vaziyatni muntazam kuzatish va tahlil qilish, xodimlarga rahbariyatning ko'rsatma hamda topshiriqlarini o'z vaqtida yetkazish, huquqbuzarlik va jinoyatlar haqidagi xabarlarga asosan tergov-tezkor guruhlarini zudlik bilan voqea joyiga safarbar etish, sohaviy xizmatlar kuch va vositalari hamkorligini muvofiqlashtirish aynan navbatchilik qismining vazifalaridir.



Suratda: Qarshi shahar IIB Tashkiliy bo'limi Navbatchilik qismi katta inspektor-navbatchisi mayor Doston G'aniyev va navbatchi yordamchisi, safdor Elnur Ergashev xizmat jarayonida

TAYANCH BO'G'INLARDAN BIRI

Bu borada Qarshi shahar IIB Tashkiliy bo'limi Navbatchilik qismi xodimlari yetarli tajriba to'plagan. Ular zimmalaridagi mas'uliyatni his etgan holda viloyat markazida tinchlik-osoyishtalikni, fuqarolar xotirjamligi hamda jamoat xavfsizligini ta'minlash, huquqbuzarlik va jinoyatlarni erta aniqlash, ularning oldini olishda munosib hissa qo'shib kelmoqda. Sohaviy xizmatlar faoliyatini muvofiqlashtirish, turli qonunbuzarliklarga qarshi kurashishda hamkasblariga ko'mak berish ularning kundalik vazifasiga aylangan.

Boshliq huzurida o'tkazilgan yoriqnomadan so'ng xizmatga kirishgan Qarshi shahar IIB Tashkiliy bo'limi Navbatchilik qismi katta inspektor-navbatchisi, kapitan Begzod Boboqulov mas'ul xodimlarga rahbariyatning yangi topshiriqlarini yetkazish bilan mashg'ul edi. Shu payt telefon jiringladi.

– Bu Ichki ishlar bo'limimi? – degan hayajonli ovoz eshitildi.

– Navbatchilik qismi navbatchi yordamchisi, safdor Elnur Ergashev eshitadi.

O'zini Dehqonobod tumanida yashovchi Davron Muhammadiyev deb tanishtirgan fuqaro Qarshi shahar «Zahokimaron» mahallasida noma'lum shaxs shimining orqa cho'ntagidan 500 AQSh dollari va 200.000 so'm pullarini o'g'irlab ketganligini bildirdi.

Holat yuzasidan voqea joyiga tezkor-tergov guruhi jo'natildi. Guruh xodimlari tomonidan olib borilgan tezkor-surishtiruv harakatlari davomida mazkur jinoyatni shaharning Alisher Navoiy nomli mahallada yashovchi, muqaddam sudlangan A.T. sodir etganligi aniqlandi. Ushbu holat yuzasidan Qarshi shahar IIB huzuridagi TB tomonidan O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 169-moddasi 2-qismi «a» bandi bilan jinoyat ishi qo'zg'atildi.

So'nggi yillarda ichki ishlar organlarida amalga oshirilayotgan islohotlar natijasida Qarshi shahar IIB Tashkiliy bo'limi Navbatchilik

qismida ham qator yangiliklar joriy qilindi. Xususan, Vaziyatlar markazi tashkil etilib, unga barcha kameralar integratsiya qilindi. Ichki ishlar organlariga olib kelingan shaxslar bilan suhbatlashish xonalari videokuzatuv moslamalari bilan jihozlanib, Markaziy navbatchilik qismiga ulandi. Bu esa huquqbuzarlik yoki jinoyat sodir etganlikda gumon qilinib olib kelingan shaxslar hamda ichki ishlar organlari xodimlarining xatti-harakatlarini xolis nazorat qilish imkonini yaratdi.

Shuningdek, Navbatchilik qismi xodimlari uchun zamonaviy xizmat va dam olish xonalari tashkil etildi, huquqiy adabiyotlar burchagi yaratildi, ular kompyuter texnikasi, aloqa vositalari hamda xizmat avtotransportlari bilan ta'minlandi.

Joriy yilning o'tgan davrida Navbatchilik qismiga 23042 ta xabar kelib tushdi. Shundan 1038 tasi jinoyatlar haqida bo'lib, qolganlarini esa yo'l-transport hodisalari, jamoat tartibini saqlash, fuqarolar o'rtasidagi o'zaro va oilaviy nizolar bilan bog'liq xabarlar tashkil etadi.

– Davlatimiz rahbarining tegishli qarori asosida shaharning odamlar gavjum to'planadigan joylari, bozorlar, yirik supermarketlar va istirohat bog'lariga 1474 ta videokuzatuv kamerasi o'rnatilgan, – deydi Qarshi shahar IIB Tashkiliy bo'limi boshlig'i, mayor Odil Xushmurodov. – Tizimda amalga oshirilayotgan yangiliklar va islohotlar natijasida jinoyatlar ochilish darajasi ancha yaxshilandi.

Shuningdek, Qo'riqlash xizmati tomonidan 600 ta obyekt, savdo do'koni va xonadon qo'riqlovga olindi, 35 ta tashvish hamda 116 ta «SOS» tugmasi o'rnatildi. Bir so'z bilan aytganda, xalq koriga yarashni, burchga sadoqatni oliy sharaf deb bilgan Navbatchilik qismi xodimlari tinchlik va osoyishtalikni ta'minlash, huquq-tartibotni mustahkamlash yo'lida kecha-yu kunduz fidoyilarcha xizmat qilmoqda.

Sodiq RAHIMOV,
o'z muxbirimiz.

Qashqadaryo viloyati.



ISKANDAR SO'ZIDAN QAYTMADI

Aleksandr Makedonskiyning ustozlaridan biri Lampsak shahrilik notiq va tarixchi Anaksimenes edi. U yosh shohga notiqlik san'atini o'rgatgan, hatto shu maqsadda maxsus darslik ham yozgan edi.

Oradan yillar o'tib, makedoniyalik Iskandarning qo'shinlari Sharqqa yurish chog'ida Lampsak shahri yonida to'xtadi. Ushbu shahar ahlini achinarli holat kutayotgan edi. Chunki yosh jahongir ularning forslarga yon bosishidan xabar topib, qattiq g'azablangandi.

Hukmdorning qahridan qutilib qolish uchun shaharliklar uning huzuriga Anaksimenesni elchi qilib yuborishdi. Aleksandr sobiq ustozidan shahar ahlini afv etishini iltimos qilishini anglab Anaksimenesga:

– Qasam ichamanki, bu safar sizning pand-u nasihatingizga quloq solmayman va iltimosingizni bajarmayman! – dedi.

– Ey shohanshoh! – dedi shunda Anaksimenes. – Sendan o'tinib so'rayman: lampsakliklarning xotinlari va bolalarini qul qilib sot, ularning shahrini vayron qil, ibodatxonalariga o't qo'y!

Makedoniyalik Iskandar qasamyodini buzmaslik uchun lashkarini shahardan uzoqqa boshlab ketdi. U Lampsakni talamadi, vayron qilmadi. Shahar ahli esa minnatdorlik ramzi sifatida donishmand notiq sharafiga uning haykalini o'rnatishdi.

Rus tilidan
Bobomurod TOSHEV
tarjimasi.

INSON QALBIGA YO‘L

Har bir kasbning o‘ziga yarasha mas’uliyati bor. Ammo inson ruhiyati bilan ishlashda chuqur bilim, sabr-toqat, mehr va eng muhimi, uning qalbiga yo‘l topa olish qobiliyati zarur.

Navoiy viloyati IIB huzuridagi Qo‘riqlash xizmati katta psixologi, katta leytenant Ma‘mura Boboxonova ana shunday noyob qobiliyat sohibalaridan biri. U Navoiy davlat universitetining psixologiya yo‘nalishini tamomlagan.

Mehnat faoliyatini Zarafshon shahridagi 6-sonli umumta’lim maktabida boshlagan.

Keyin esa hayotida yangi sahifa ochishga qaror qildi. Huquqni muhofaza qilish organlarida ishlash istagini bildirganida, turmush o‘rtog‘i bu qarorni avvaliga ma’qullamadi. Xizmatning og‘irligi, mas’uliyati va xavf-xatari uni o‘ylantirardi. Ammo Ma’murani qaynotasi qo‘llab-quvvatladi, unga ishonch bildirdi. Bugun esa lavhamiz qahramoni xodimlarning ruhiy barqarorligini ta’minlash yo‘lida xizmat qilmoqda.

– Psixolog faoliyatida har bir murojaat o‘ziga xos deydi, – Ma‘mura Boboxonova. – Xodimlarning ishi oson emas. Ular turli kayfiyatdagi, fe‘l-atvorli insonlar bilan suhbatlashadi. Buni istashadimi yoki yo‘qmi, baribir atrofdagilarning ruhiy holati xodimlarga o‘z ta’sirini ko‘rsatadi. Xizmatdan so‘ng uyga qaytganida oila a’zolari har doim ham ularni tushunavermaydi. Shunday holatda biz ularga ko‘maklashamiz.

Yaqinda Ma‘mura Boboxonovaning qabuliga kelgan xodim ruhiy tushkun holatda edi. Suhbat davomida u turmush o‘rtog‘i bilan munosabatlari keskinlashganini, ayoli uning kasbini tushunmayotganini, kelishmovchiliklar yanada kuchayib ketayotganini aytdi. Ikki nafar farzandi borligi uchun oilasi parokanda bo‘lishini mutlaqo istamasligini yashira olmadi.



Ma‘mura Boboxonova dastlab xodimning o‘zi bilan bir necha psixologik mashg‘ulot o‘tkazdi. So‘ng ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo‘yicha mas’ullar bilan birgalikda xodimning xonadoniga borishdi. Turmush o‘rtog‘i bilan samimiy suhbat o‘tkazildi.

Unga ichki ishlar organi xodimining xizmati oddiy ish emasligi, kundalik stress va mas’uliyat bilan kechishi tushuntirildi. Eng muhimi,

xodim ishdagi qiyinchiliklarni yengishi uchun uyiga qaytganda uni tushunadigan, qo‘llab-quvvatlaydigan insonga muhtoj ekani aytili. Turmush o‘rtog‘i berishi mumkin bo‘lgan eng katta yordam uning ishonchi, mehri va madadi ekanligi ta’kidlandi.

Bu suhbatlar ijobiy natija berdi. Oiladagi munosabatlar asta-sekin yaxshilandi, xodimning xizmatga bo‘lgan munosabati ham o‘zgardi. U o‘zini yana xotirjam va ruhan barqaror his qila boshladi. Bu esa psixolog mehnatining eng katta mukofotidir.

Bugun katta leytenant Ma‘mura Boboxonova xodimlarning ruhiy holatini barqarorlashtirish, kasbiy stress va hissiy zo‘riqishlarning oldini olish, nizoli vaziyatlarni barvaqt aniqlash hamda bartaraf etish maqsadida bo‘linmalarda muntazam ravishda seminar-treninglar, individual suhbatlar va psixologik mashg‘ulotlar o‘tkazib kelmoqda. Uning fikricha, xodim, avvalo, ruhan kuchli bo‘lishi kerak. Ruhiy barqarorlik bor joyda esa xizmat samaradorligi oshadi, oilaviy totuvlik va jamiyat osoyishtaligi mustahkamlanadi.

Mahliyo XOLOVA,
o‘z muxbirimiz.

Navoiy viloyati.



MULOHAZA

YO'LDAGI FOJIALAR: AYBDOR FAQAT HAYDOVCHIMI?

Keyingi paytlarda O'zbekistonda sodir bo'lgan og'ir yo'l-transport hodisalari jamoatchilik e'tiborini yana bir bor yo'l harakati xavfsizligi masalasiga qaratdi. Tabiiyki, avtotransport vositasi bilan bog'liq har bir fojidan keyin birinchi navbatda haydovchining harakatlariga baho beriladi. Bu mantiqiy ham, chunki transport vositasini boshqarish mas'uliyati, avvalo, haydovchi zimmasida. Biroq so'nggi hodisalar tahlili muammoning boshqa tomoni ham borligini ko'rsatmoqda.

May oyida Toshkent shahar IIBB joriy yil boshidan buyon poytaxtda bir qator og'ir oqibatli yo'l-transport hodisalari qayd etilganini ma'lum qildi. Ularning ayrimlarida haqiqatan ham tezlikni oshirish va svetoforming taqiqllovchi signaliga amal qilmaslik kabi qo'pol qoidabuzarliklar hal qiluvchi omilga aylangan. Masalan, Mirzo Ulug'bek tumanida «Nexia-3» haydovchisi yuqori tezlikda harakatlaniib, qizil chiroqda chorrahaga kirib ketishi oqibatida piyodani urib yuborgan va fojia inson o'limi bilan yakunlangan. Boshqa bir holatda esa qizil chiroqda harakatlangan «Gentra» avtomashinasi «Matiz» bilan to'qnashib, og'ir oqibatlarga sabab bo'lgan.

Bu kabi misollar haydovchilar mas'uliyati haqidagi bahslarga asos beradi, ammo o'sha ma'lumotning o'zida yana bir holat qayd etilgan. Uchtepa tumanida piyodani urib ketish bilan bog'liq halokatli hodisa sodir bo'lgan. Yana bir holatda esa Yakkasaroy tumanida 77 yoshli fuqaro yo'lning belgilanmagan qismi bo'ylab harakatlanayotgan vaqtda avtomobil ostida qolib, hayotdan ko'z yumgan.

Bu yerda bir noqulay, ammo haqli savol paydo bo'ladi: yo'l harakati xavfsizligi haqida gap ketgan-

da, nega biz doim haydovchini muhokama qilamiz-u, piyodaning harakatini deyarli muhokama qilmaymiz?

Aslida yo'l harakati qoidalari faqat haydovchilar uchun yozilmagan. Yo'l harakati ishtirokchisi tushunchasiga haydovchi ham, piyoda ham, yo'lovchi ham kiradi, biroq jamoatchilik ongida xavfsizlik uchun mas'uliyat ko'proq rul ortidagi inson zimmasiga yuklab qo'yilgan. Bunday yondashuv ma'lum ma'noda to'g'ri, lekin muammoning to'liq manzarasini ko'rishga xalal beradi.

Masalan, mamlakatda bolalar ishtirokidagi yo'l-transport hodisalari bo'yicha e'lon qilingan ma'lumotlar ham yo'llarda harakatlanish madaniyati masalasi faqat haydovchilar bilan cheklanmasligini ko'rsatadi. Ilgariroq e'lon qilingan rasmiy ma'lumotlarga ko'ra, bolalar ishtirokidagi ko'plab hodisalarda yo'lni kesib o'tish qoidalariga amal qilmaslik va xavfsiz infratuzilmaning yetishmasligi muhim omillardan biri bo'lgan.

Eng muhimi, yo'ldagi xavf har doim ham avtomobil tezligi bilan o'lchanmaydi. Ba'zan xavf piyodaning yo'lni qayerdan kesib o'tayotganida, bolani kim kuzatib turganida yoki yo'lovchining xavfsizlik talablariga qanday munosabatda bo'layotganida ham namoyon bo'ladi.



Shuning uchun bugun yo'l harakati xavfsizligi haqida gap ketganda, masalani faqat haydovchi va jarima nuqtayi nazaridan baholash yetarli emas. Boisi, fojiga olib kelayotgan omillar zanjiri ko'p holatlarda rul ortidagi odamning emas, balki yo'l harakatida ishtirok etayotgan boshqa shaxslarning qarorlaridan ham boshlanadi.

Ana shu jihat keyingi tahlil uchun muhim savolni o'rtaga qo'yadi. Ya'ni, yo'llarda harakatlanish madaniyati haqida gap ketganda, O'zbekistonda eng katta bo'shliq qayerda – haydovchilar bilimidami, piyodalar mas'uliyatidami yoki yo'lovchilarning xavfsizlikka munosabatidami?

Yo'l harakati xavfsizligi haqidagi bahslarda ko'pincha haydovchilarning bilimi, malakasi yoki intizomi muhokama qilinadi, biroq yo'l harakati ishtirokchilari orasida yana bir toifa borki, ularning xatti-harakati ko'p hollarda e'tibordan chetda qoladi. Bu – yo'lovchilar.

Aslida, yo'lovchi transport vositasidagi eng himoyasiz shaxslardan biri hisoblanadi. U harakat yo'nalishini boshqarmaydi, tezlikni tanlamaydi va qaror qabul qilmaydi, biroq fojia yuz berganda oqibatlarining eng og'ir qismi aynan uning chekiga tushishi mumkin. Shunga qaramay, xavfsizlik masalasida yo'lovchilarning o'z mas'uliyati haqida juda kam gapiriladi.

Kundalik hayotda kuzatiladigan oddiy holatlarning o'zi bu muammoning ko'lamini ko'rsatadi. Avtomobilga chiqqan ko'pchilik yo'lovchilar orqa o'rindiqda xavfsizlik kamarini taqishni zarurat deb hisoblamaydi. Ba'zilar buni qisqa masofada harakatlanayotgani bilan izohlasa, boshqalar o'zini xavfsiz deb biladi. Vaholanki, to'qnashuv vaqtida fizika qonunlari masofaga yoki yo'lov-

chining qayerda o'tirganiga qarab ishlamaydi.

Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, xavfsizlik kamaridan foydalanish haydovchi va old o'rindiqdagi yo'lovchilar uchun o'lim xavfini qariyb ikki baravargacha kamaytirishi mumkin. Shuningdek, orqa o'rindiqdagi yo'lovchilar uchun ham og'ir jarohatlar xavfini sezilarli darajada qisqartiradi. Afsuski, bugun ham ko'plab fuqarolar xavfsizlik kamarini huquqiy talab sifatida qabul qiladi, xavfsizlik vositasi sifatida emas.

Bolalar bilan bog'liq vaziyat esa yanada tashvishli. Yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi mutaxassislar ko'p yillardan buyon maxsus bolalar o'rindiqlari va ushlab turuvchi qurilmalardan foydalanish zarurligini ta'kidlab keladi, ammo amaliyotda chaqaloqni qo'lda ushlab ketish yoki kichik yoshdagi bolani old o'rindiqqa o'tqazish holatlari hamon uchrab turadi. Bu esa yo'l harakati qoidalarini bilmaslikdan ko'ra, xavfni yetarli darajada anglamaslikdan darak beradi.

Muammoning yana bir tomoni shundaki, yo'llarda harakatlanish madaniyati ko'p hollarda oilada shakllanadi. Agar bola har kuni avtomobil harakatlanayotgan paytda xavfsizlik kamarini taqmasdan o'tirgan kattalarni ko'rsa, u xavfsizlik talablarini muhim qoida sifatida qabul qilmaydi. Keyinchalik xuddi shu munosabat uning shaxsiy odatiga aylanadi.

Piyodalar bilan bog'liq vaziyat ham shunga o'xshash. Yaqin atrofda piyodalar o'tish joyi bo'lishiga qaramay, yo'lni belgilanmagan joydan kesib o'tish, yo'lning o'rtasidan harakatlanish yoki harakatlanayotgan transport oldidan o'tib ketish kabi holatlar hali ham tez-tez kuzatilmoqda. Eng

xavfli, ko'pchilik bu harakatlarni qoidabuzarlik sifatida emas, kundalik odat sifatida qabul qiladi.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, muammo faqat qoidalarini bilish yoki bilmaslikda emas. Aksariyat fuqarolar yo'l harakati qoidalarining asosiy talablarini biladi. Hamma gap ularga qanday munosabatda bo'lishda. Qoida insonning hayotini saqlab qoluvchi vosita sifatida qabul qilinmaguncha, uning huquqiy normadan yo'llarda harakatlanish madaniyatiga aylanishi qiyin.

Bu esa masalani yanada kengroq miqyosda ko'rishni talab qiladi, chunki yo'llardagi xavfsizlik darajasi faqat haydovchi, piyoda yoki yo'lovchining alohida harakati bilan emas, balki jamiyatning xavfsizlikka bo'lgan umumiy munosabati bilan belgilanadi.

Yo'llarda harakatlanish madaniyati haqida gap ketganda, mas'uliyatni faqat haydovchi, piyoda yoki yo'lovchi zimmasiga yuklash bilan muammoni tushuntirib bo'lmaydi, chunki mazkur madaniyat muayyan insonning emas, butun jamiyatning munosabati orqali shakllanadi.

Rivojlangan davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadi, yo'l harakati xavfsizligi sohasidagi eng katta yutuqlar jarimalarni oshirish yoki nazorat kameralarini ko'paytirish orqali emas, balki odamlarning xavfsizlik haqidagi qarashlarini o'zgartirish vositasida qo'lga kiritilgan. Zero, inson qoidaga jazodan qo'rqqani uchun emas, uning ahamiyatini anglagani uchun amal qilganda barqaror natijaga erishiladi.

Bu borada oilaning o'rne alohida ahamiyatga ega. Bolaning yo'l harakati haqidagi dastlabki tasavvuri darslikdan emas, yuqorida aytganimizdek, kattalarning kundalik harakatidan shakllanadi. Agar ota-ona bolani belgilanmagan joydan yetaklab o'tsa, xavfsizlik kamarini taqmasa yoki svetoforming taqiqlovchi signalida harakatlansa, bola aynan shu xatti-harakatni me'yor sifatida qabul qiladi. Keyinchalik maktabda yoki boshqa ta'lim jarayonlarida berilgan tushuntirishlar ham bu odatni osonlik bilan o'zgartira olmaydi.

Maktablarning vazifasi ham aynan shu nuqtda muhim ahamiyat kasb etadi. Yo'l harakati qoidalarini yodlatishning o'zi yetarli emas. Bolada xavfni his qilish, uni baholash va to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmasi shakllanishi kerak. Aks holda qoida bilim darajasida qolib ketadi, ammo

kundalik xulq-atvorga aylanmaydi.

Ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarning ta'siri ham bugun har qachongidan yuqori. Ko'pincha yo'l-transport hodisasi haqidagi xabarlar faqat fojia oqibatlarini yoritish bilan cheklanadi. Vaholanki, har bir hodisa ortida qanday xatolar zanjiri turgani, qaysi qaror halokatga olib kelgani va bundan qanday saboq chiqarish mumkinligi haqida ham ko'proq gapirish zarur. Chunki profilaktikaning eng samarali shakllaridan biri odamlarga xavfni oldindan ko'rsatishdir.

So'nggi yillarda davlat tomonidan yo'l harakati xavfsizligini ta'minlash bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilmoqda. Yo'l infratuzilmasi takomillashtirilmoqda, avtomatik nazorat vositalari ko'paymoqda, jarima balli tizimi joriy etildi, profilaktika tadbirlari kuchaytirilmoqda. Bularning barchasi muhim, biroq xavfsizlikni ta'minlashga faqat davlat organlarining vazifasi sifatida qaralsa, kutilgan natijaga erishish qiyin bo'ladi.

Yo'l harakati xavfsizligi – bu jamoaviy mas'uliyat. Haydovchi o'z harakati uchun javob bergani kabi, piyoda ham o'z tanlovi uchun javobgar. Yo'lovchi ham xavfsizlik talablariga amal qilish orqali nafaqat o'zini, balki boshqalarni ham himoya qiladi. Ota-ona bolasining xavfsizlik madaniyati uchun mas'ul bo'lgani kabi, jamiyat ham xavfsiz muhit shakllanishiga hissa qo'shadi.

Shu nuqtayi nazardan qaraganda, maqola boshida qo'yilgan savolga ham aniqroq javob paydo bo'ladi. Yo'ldagi har bir fojiada aybni faqat haydovchidan izlash muammoning bir qisminigina ko'rish demakdir. Albatta, rul ortidagi insonning mas'uliyati yuqori, ammo yo'llarda harakatlanish madaniyati yetarlicha shakllanmagan jamiyatda faqat haydovchini o'zgartirish bilan vaziyatni tubdan yaxshilash mushkul.

Yo'l transporti bilan kuzatilgan fojialar yana bir haqiqatni eslatmoqda: yo'l harakati xavfsizligi qoidalar to'plami emas, balki hayotni saqlab qolish madaniyatidir. Bu madaniyat esa haydovchida ham, piyodada ham, yo'lovchida ham birdek shakllangandagina yo'llardagi fojialar haqiqatan kamaya boshlaydi.

Musulmon ZIYO,
o'z muxbirimiz.

O'QUVCHILARDA GIYOHVANDLIKKA MOYILLIK

UNING BELGILARI VA SABABLARI

So'nggi paytlarda maktab yoshidagi bolalar orasida giyohvandlik vositalari, psixotrop va kuchli ta'sir qiluvchi moddalar iste'moliga moyillikning ortib borishi ushbu masalaga jiddiy e'tibor qaratishni talab qiladi. Chunki bunday illatlar nafaqat o'quvchining sog'lig'i va kelajagiga, balki millat genofondiga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.



ruhiga yaqinroq bo'ladi. Bunday o'quvchilarni erta aniqlash profilaktika ishlarini manzilli tashkil etishga yordam beradi. Ularni beshta guruhga bo'lib o'rganish maqsadga muvofiq.

Birinchi guruhga notinch oilalarda tarbiyalanayotgan bolalar kiradi. Ota-onasi ajrashgan, doimiy janjal bo'ladigan, farzandiga nisbatan befarqlik yoki shafqatsiz munosabat kuzatiladigan, moddiy va ma'naviy qiyinchiliklar kuchli bo'lgan oilalarda o'suvchi bolalarda emosional beqarorlik yuqori bo'lishi mumkin. Chunki ularda ichki himoya mexanizmlari yetarli da-

Giyohvandlikka moyillik ko'pincha yashirin (latent) tarzda rivojlanadi. Dastlabki belgilar har doim ham yaqqol sezilmasligi sababli, o'qituvchilar, maktab ma'muriyati va ota-onalar tomonidan bunday holatlarni barvaqt aniqlash muhim ahamiyat kasb etadi. Erta aniqlangan har bir holat o'quvchini jiddiy ijtimoiy va huquqiy oqibatlardan himoya qilish imkonini yaratadi. Shu nuqtayi nazardan giyohvandlik vositalariga moyil bo'lgan yoki ularni iste'mol qilgan o'quvchilarni aniqlash masalasi kompleks yondashuvni talab qiladi.

Bugungi kunda ayrim toifadagi bolalargina giyohvandlikka moyillik bo'yicha xavf gu-

rajada shakllanmagan bo'ladi.

Ikkinchi guruhga ta'limga qiziqishi pasaygan, maktab qoidalarini tez-tez buzadigan, sababsiz dars qoldiradigan va intizomsiz o'quvchilar kiradi. Ular har doim ham giyohvandlikka berilmasligi mumkin, lekin buni xavf signali sifatida baholash lozim. Ayniqsa, bu belgi boshqa salbiy holatlar bilan birga kuzatilsa, mutaxassislarining e'tiborini talab qiladi.

Uchinchi guruhga emosional va xulqiy muammolari yaqqol ko'rinadigan, ichki qiyinchilikni boshidan kechirayotgan o'quvchilar kiradi. Masalan, doimiy tushkun holatda yuradigan, serjahl, kayfiyati keskin almashadigan, ta-



jovuzkor, odamovi, o'ta gumonchi yoki o'zini past baholaydigan bolalar ichki qiyinchilikni boshidan kechirayotgan bo'ladi.

To'rtinchi guruhga salbiy xulq-atvorli tengdoshlari ta'siriga tushgan yoki shubhali davralarda ko'p vaqt o'tkazuvchi o'quvchilar kiradi. Ularning kiyinish uslubi, nutqi, qiziqishlari, kechki paytda nazoratsiz yurishi hamda o'qishdan tashqari vaqtlarda tushunarsiz mashg'ulotlar bilan band bo'lishi kattalarda xavotir uyg'otishi kerak.

Beshinchi guruhga ruhiy jarohatni boshidan kechirgan bolalar kiradi. Yaqin insonini yo'qotish, zo'ravonlikka duch kelish, kuchli stress, doimiy jismoniy yoki ruhiy tazyiq shular jumlasidir. Bunday bolalar alohida psixologik yordamga muhtoj bo'lishadi.

Xavf guruhlarini ajratishda asosiy maqsad tamg'alash emas, balki erta yordam ko'rsatishdir. Agar maktab jamoasi o'quvchini muammoli deb chetlasa, yakkalasa, xavf yana kuchayadi. Shuning uchun xavf guruhiga kiruvchi bolalar bilan ishlash mehribonlik, ehtiyotkorlik va professional yondashuvni talab qiladi.

Giyohvandlik huquqbuzarlik emas, balki kasallikdir. Shu sababli, mazkur illatga qarshi belgilanadigan chora-tadbirlar kasallikka qarshi kurashish yoki kasallikning oldini olishga qaratilgan chora-tadbirlar kabi rejalashtirilishi lozim. Maxsus adabiyotlarda giyohvandlik vositalarini iste'mol qilayotgan maktab o'quvchilarida quyidagi belgilar paydo bo'lishi qayd etilgan:

- a) o'zini tutishdagi o'zgarishlar;
- b) xatti-harakatlardagi o'zgarishlar;
- d) xulq-atvordagi belgilar;
- e) buyumlari va tashqi ko'rinishidagi belgilar;
- f) klinik belgilar.

O'zini tutishdagi o'zgarishlar:

- giyohvandlik vositalari nomi aytilganda yuzida xursandchilik paydo bo'lishi yoki ko'zini olib qochishi;

- giyohvandlik iste'mol qiluvchi shaxslar haqida hikoyalar aytib, ularning rohatlanish holatini tasvirlab berishi;

- moddalarni taqqoslab, «afzalliklari»ni namoyish qilishi;

- kayfiyatni ko'tarish uchun dorilarni iste'mol qilishni zamonaviylik belgisi sifatida ko'rsatishi;

- maktabdosh do'stlari yoki sinfdoshlari bilan muloqotda noodatiy so'z va iboralarni qo'llashi.

Xatti-harakatlardagi o'zgarishlar:

- ma'lumotlarni sir tutishi, borish manzillari va kimlar bilan bo'lganini yashirishi, tez-tez yolg'on gapirishi;

- og'riq qoldiruvchi yoki tinchlantiruvchi dorilarga qiziqishining kuchayishi;

- Kunduzi uxlashi yoki umuman uxlamasligi;

- ishtahaning o'zgarishi (kam yeyish yoki dorilar ta'sirida ortiqcha ovqatlanish);

- doimiy chanqoqlik, ko'p suyuqlik va energetik ichimlik iste'moli, saqich chaynashi;

- pulga bo'lgan ehtiyoj ortishi, ota-onasi yoki boshqa oila a'zolaridan, do'stlardan ko'p qarz so'rashi.

Xulq-atvordagi belgilar:

- birdaniga kuchli faollik va emotsional kayfiyat o'zgarishi;

- oldin kuzatilmagan xatti-harakatlar paydo bo'lishi (hazilkashlik, o'ta xushmuomalalik);

- savollarga javoblarning mantiqsizligi yoki savollar mazmunining tushunarsiz bo'lishi;

- tez tushkunlikka tushishi, xavotirlanish va vasvasalar paydo bo'lishi;

- xudbinlarcha xatti-harakatlar, odob-axloq qoidalariga rioya etmaslik;

- qiziqishlarning keskin o'zgarishi (faqat pul topishga qiziqish, aldash);

- charchoq holati, quvvatning birdaniga kamayishi yoki ortib ketishi;

- jizzakilik va hissiyotlarning kuchli o'zgarishi;

- darslarni sababsiz qoldirish;

- o'qishida o'zlashtirish natijalarining yomonlashishi;

- o'qituvchilar va ota-ona bilan munosabat buzilishi;

- yangi shubhali do'stlarning paydo bo'lishi;

- mayda huquqbuzarliklarni sodir etishi.

Buyumlari va tashqi ko'rinishidagi belgilar:

- yonidagi buyumlar yoki ular ichida turli rangdagi kukunlar, kristallar, notanish (yoki nomsiz) dori vositalari, tamaki va o'simlik aralashmalarining paydo bo'lishi;

- katta summadagi to'lov cheklari, qo'l tarozilari;

- telefon va kompyuterda notanish chatlar, botlar, chekka joylar suratlari;

- pipetka (tomizgich), o'ralgan pul kupyurasi, yaltiroq qog'oz, izolenta, zip-paketlar;

- bir va undan ortiq sim-kartasiz telefonlardan foydalanish va boshqa belgilar.

Klinik belgilar:

- tutqanoq tutishi, insult xavfi, jigar faoliyatida buzilish;

- burunning tez-tez qonashi, ko'p terlash va tana a'zolarida yoriqlar paydo bo'lishi;

- sochlarning sinuvchanligi, ko'z qorachig'ining kengayishi;

– Klinik belgilar iste'mol qilingan moddaning turiga, miqdoriga va tarkibiga bog'liq ravishda kamida 48 soat davom etadi, ba'zi psixik buzilishlar esa uzoqroq muddat saqlanishi mumkin.

Yuqoridagilarga asosan xulosa qilib aytganda, maktab o'quvchilari o'rtasida giyohvandlikning oldini olish tizimli va uzluksiz yondashuvni talab qiladi. Bu borada asosiy tamoyil – muammoni yuzaga kelishidan oldin aniqlash va barvaqt bartaraf etishdan iborat. Bunda quyidagilarga alohida e'tibor qaratish lozim:

- o'quvchilarning xulq-atvori, ruhiy holati va ijtimoiy muhitidagi o'zgarishlarni tez aniqlash, maktablardagi psixologlar va ichki ishlar organlarining inspektor-psixologlari bilan birgalikda xavf guruhidagi bolalar bilan manzilli ishlash, giyohvandlik belgilarini kuzatib, ota-onalar bilan birgalikda profilaktik choralarni belgilash;

- profilaktika tadbirlari o'quv yili davomida reja asosida olib borilishi lozim, ma'naviy-ma'rifiy mashg'ulotlar, treninglar, suhbatlar, sport va ijodiy faoliyatlar o'quvchilarda stressni oson yengish imkoniyatini oshirib, salbiy guruhlarga qo'shilish ehtimolini kamaytiradi;

- har bir o'quvchining shaxsiy xususiyatlari, oilaviy sharoiti va psixologik holatini inobatga olgan holda ishlash, xavf guruhidagi bolalar bilan individual maslahat va nazorat o'tkazish, muammo chuqurlashmasdan barvaqt chora ko'rish;

- maktab, oila, mahalla va tegishli tashkilotlar o'rtasida axborot almashinuvini va birgalikdagi faoliyatini ta'minlash, sog'liqni saqlash tizimi, psixolog va narkologlar bilan uzviy aloqada ishlash orqali xavfli muhitni kamaytirish;

- bo'sh vaqtni mazmunli tashkil etish, sport, ijodiy va intellektual mashg'ulotlar orqali o'quvchilarni salbiy ta'sirlardan himoya qilish, ularning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini oshirish;

- giyohvandlik holatlarini muntazam o'rganish va sabablarini bartaraf etish choralarni belgilash, profilaktik ishlarni tizimli olib borish, ijtimoiy yordam va malakali tibbiy-psixologik ko'makni ta'minlash.

Yuqoridagi choralarni qat'iy amalga oshirish orqali xavf guruhidagi o'quvchilarni barvaqt aniqlash, ularni qo'llab-quvvatlash va giyohvandlikning og'ir oqibatlarining oldini olish mumkin.

**Ruxshona MURODILOVA,
IIV Akademiyasi kursanti.**

TANGANING IKKINCHI TOMONI

Raqamli texnologiyalar taraqqiyoti inson hayotini ancha yengillashtirdi. Bugun internet orqali to'lov qilish, davlat xizmatlaridan foydalanish, masofadan ta'lim olish, tadbirkorlikni yuritish va hatto ishlash oddiy holga aylandi. Biroq axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining keng qo'llanilishi bilan bir qatorda internet tarmoqlari orqali sodir etilayotgan kiberjinoyatlar ham tobora ko'payib, jamiyat xavfsizligiga jiddiy tahdid solmoqda.



Mutaxassislar kiberjinoyatchilikni XXI asrning eng xavfli jinoyat turlaridan biri sifatida baholamoqda. Chunki bunday jinoyatlar muayyan hudud bilan cheklanmaydi, ularni sodir etuvchilar minglab kilometr uzoqlikdan turib ham o'z maqsadiga erishishi mumkin. Shuningdek, zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanish jinoyatchilarga o'z shaxsini yashirish imkonini beradi. Bu esa ularni aniqlash va javobgarlikka tortish, dalillarni to'plash jarayonini ancha murakkablashtiradi.

Bugungi kunda internet orqali amalga oshirilayotgan jinoyatlarning eng keng tarqalgan turlari sifatida bank kartalari ma'lumotlarini qo'lga kiritish, elektron to'lov tizimlari orqali

firibgarlik, ijtimoiy tarmoqlarda soxta sahifalar orqali aldash, zararli dasturlarni tarqatish, kompyuter tizimlariga noqonuniy kirish va shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash kabi holatlarni keltirish mumkin. Bunday jinoyatlar nafaqat alohida fuqarolarga, balki davlat idoralari, tijorat tashkilotlari va mamlakat iqtisodiyotiga katta zarar yetkazishi mumkin.

Ko'plab holatlarda jinoyatchilar fuqarolarning ishonchidan ustalik bilan foydalana-di. Ular o'zlarini bank yoki davlat tashkiloti xodimi sifatida tanishtirib, turli bahonalar bilan plastik karta raqami, SMS-kod yoki shaxsiy ma'lumotlarni so'raydi. Ayrim hollarda esa soxta internet sahifalari orqali fuqarolarning

shaxsiy ma'lumotlari qo'lga kiritiladi.

Afsuski, raqamli savodxonlikning yetarli darajada emasligi bunday firibgarliklarning muvaffaqiyatli amalga oshishiga sharoit yaratib bermoqda. Shu bois kiberjinoyatlarga qarshi



kurashishda eng muhim vazifa – ularning oldini olish, ya'ni profilaktika ishlarini kuchaytirishdir. Bu borada davlat organlari, huquqni muhofaza qiluvchi idoralar, ta'lim muassasalari, ommaviy axborot vositalari va fuqarolik jamiyati institutlarining o'zaro hamkorligi alohida ahamiyat kasb etadi.

Avvalo, kiberjinoyatchilikka qarshi kurashishga oid qonunchilikni zamon talablari asosida muntazam takomillashtirish zarur. Raqamli texnologiyalar shiddat rivojlanib o'zgarib borayotgan bir paytda huquqiy mexanizmlar ham ulardan ortda qolmasligi kerak. Shu bilan birga, huquqni muhofaza qiluvchi organlarning texnik imkoniyatlarini kengaytirish, sohada faoliyat yuritayotgan mutaxassislarning bilim va malakasini muntazam oshirish ham muhim vazifalardan hisoblanadi.

Zamonaviy axborot tizimlarini ishonchli

himoya qilish, kiberxavfsizlik monitoringini kuchaytirish, sun'iy intellekt va raqamli tahlil texnologiyalaridan samarali foydalanish ham profilaktikaning muhim yo'nalishlaridan biridir. Chunki jinoyatlarni sodir etilgandan keyin emas, balki xavfli holatlarni oldindan aniqlash va bartaraf etish ancha samarali natija beradi.

Biroq kiberjinoyatchilikning oldini olishda texnik vositalarning o'zi yetarli emas. Bu borada inson omili hal qiluvchi ahamiyatga ega. Fuqarolarda axborot xavfsizligi madaniyatini shakllantirish, internetdan to'g'ri va xavfsiz foydalanish ko'nikmalarini rivojlantirish, ayniqsa, yoshlarni turli kibertahdidlardan ogoh etish muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Maktab, oliy ta'lim muassasalari va mehnat jamoalarida raqamli xavfsizlik bo'yicha muntazam targ'ibot ishlarini tashkil etish bu borada ijobiy samara beradi.

Shuningdek, xalqaro hamkorlikni kengaytirish ham dolzarb ahamiyatga ega. Chunki kiberjinoyatlar aksariyat hollarda transmilliy xususiyatga ega bo'lib, ularga qarshi samarali kurashish davlatlar o'rtasida axborot almashinuvi va hamkorlikni talab etadi. Bu esa huquqni muhofaza qiluvchi organlarning imkoniyatlarini yanada kengaytiradi.

Bugun kiberxavfsizlikni ta'minlash faqat bir idoraning emas, balki butun jamiyatning umumiy vazifasiga aylanmoqda. Har bir internet foydalanuvchisi shaxsiy ma'lumotlarini himoya qilish, noma'lum havolalarga kirmaslik, bank kartasi ma'lumotlarini hech kimga bermaslik, ishonchsiz manbalardan dastur yuklab olmaslik kabi oddiy qoidalarga amal qilsa, ko'plab kiberjinoyatlarning oldini olish mumkin.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, raqamli taraqqiyot sharoitida kiberjinoyatchilikka qarshi kurashish davlat va jamiyat oldida turgan ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Zero, jinoyatning oqibatlarini bartaraf etishdan ko'ra, uning oldini olish hamisha samarali va manfaatlidir.

Shohruxbek MIRZAJONOV,
Andijon viloyati IIB TQX TMV boshlig'i,
podpolkovnik.

Bu yil o'zbek raqs san'atining beqiyos ustasi, O'zbekiston xalq artisti Tamaraxonimning tavalludiga 120 yil to'ldi. Mamlakatimizda taniqli qo'shiqchi va buyuk raqqosa, baletmeyster, o'zbek professional raqsi asoschilaridan biri sifatida yodga olinadigan noyob iste'dod egasi Tamara Petrosyan aslida arman qizi. Boshqa millat vakili bo'lsa-da, u butun umr o'zbeklar bilan bir jon-u bir tan bo'lib yashadi, shu millat san'atini chuqur egalladi, uni rivojlantirdi.

Tamaraxonim

San'atimiz darg'asi Tamaraxonim 1906-yil 29-mart kuni Marg'ilonda tug'ilgan. Uning oilasi o'z xohishi bilan Vatanini tark etmagan. Tamaraning otasi 1905-yil oilasi bilan Turkistonga surgun qilingan. Oilaning uzoq yurtga ko'chishidan so'ng tug'ilgan qizga afsonaviy malika Tamara ismi qo'yilgan. O'sha davrda Tamaraning ota-onasi qizini qanday kelajak kutib turganini tasavvur ham qilishmagan.

Yoshligidan raqqosalik qobiliyati namoyon bo'lgan qizaloq oilaning roziligi bilan endigina faoliyat yurita boshlagan san'at to'garaklariga qatnasha boshlaydi. Dastlab Marg'ilon, Farg'ona ayollari orasida raqsga tushib, qo'shiq aytgan. Yusufjon qiziq Shakarjonov, Usta Olim Komilovlardan o'zbek raqs harakatlari, Hamza, Konstantin Stanislavskiy, Vladimir Nemirovich-Danchenko va boshqalardan qo'shiqchilik, aktyorlik mahoratini qunt bilan o'rgangan.

Maktabni tamomlaganidan so'ng Moskvaga teatr texnikumiga o'qishga ketib, ta'til paytlari yana Toshkentga qaytib, folklor raqs ansambllida faoliyat yuritadi, opera va balet teatrida ishlashni boshlaydi. Sahna faoliyatini 1919-yil Hamza Hakimzoda Niyoziy truppasida boshlagan. Keyinchalik Yusufjon qiziq truppasida ishlagan.

Tamara bolaligidanoq san'atga muhabbat qo'ygani uchun raqsga tushish uning uchun eng sevimli mashg'ulot bo'lgan. Tamara san'at ichiga kirib borgan sari o'zini raqssiz tasavvur



eta olmasdi. Katta Farg'ona kanalining qurilishida ham jonbozlik ko'rsatib, 45 kun davomida quruvchilar bilan ishladi. Kechqurunlari esa qo'shiq kuylab, raqsga tushdi, atrofdagilar esa uning kuch-g'ayratiga qoyil qolardi.

Ba'zan unga kasbi tufayli hech kim uylanmaydi deb fikr bildirganlar allaqachon uning turmushga chiqqanini eshitib hayron qolishgan. Tamaraning birinchi turmush o'rtog'i

buyuk san'atkor Muhiddin Qoriyoqubov bilan qurgan oilasida Vansetta ismli qiz dunyoga kelgan. Ikkinchi turmushi Po'lat Rahimov bilan esa Lola ismli qiz farzand ko'rishadi. Besh nabira va yetti chevaralarning suyuqli buvisi bo'lgan.

Tamaradagi jo'shqinlik, kasbiga bo'lgan fidoyilik, mehnatsevarlik va Yaratgan tomonidan berilgan iste'dod ko'p yillar davomida unga yuqori hurmat va sharaf olib kelgan. 1925-yil Parijda bo'lib o'tgan Jahon bezak san'ati ko'rgazmasida Muhiddin Qoriyoqubov bilan birgalikda ishtirok etib, o'zbek san'atini ilk bor Yevropada namoyish etgan. 1935-yil Londonda bo'lib o'tgan Xalqaro festivalda Britaniya qirolichasining shaxsan o'zi unga san'atga qo'shgan hissasi uchun mukofot topshirgan.

Uning san'ati chinakam xalq san'ati edi. Tamaraxonim o'zining yoshi va davriga munosabati o'zgacha edi. «Men hayotga yillar qo'shishni emas, yillarga hayot qo'shishga shoshilaman», - derdi u. Uning ashula va raqslarini butun xalq, butun mamlakat sevdi. Tamaraxonim iste'dodi bir mamlakat hududi bilan cheklanib qolmadi. Uning san'ati juda tez o'z Vatani tashqariga chiqdi va butun dunyo bo'ylab tomoshabinlar qalbini rom etdi. Xorijdagi chiqishlari haqiqiy madaniy kashfiyotga aylandi.

Raqs orqali xorijiy tomoshabinlarni millatimizning urf-odatlarini, madaniyati va san'ati bilan tanishtirdi. Uni qiziqish bilan kutib olishdi, hayrat bilan kuzatib qolishdi va har bir sahnaga chiqishi madaniyatlararo muloqotga aylandi. Tamaraxonimning qo'shiq va raqslarini London, Parij, Berlin, Dehli ko'rdi. U O'zbekiston san'atini Daniya va Norvegiya, Indoneziya, Afg'oniston, Chexoslovakiya, Polsha, Pokiston va boshqa ko'plab mamlakatlarga olib chiqdi.

Ikkinchi Jahon urushi yillarida Tamaraxonim frontda ham tinimsiz ijodda bo'ldi, butun front bo'ylab konsertlar bergan va buning uchun unga yaxshi maosh to'langan. U daromadining bar-



chasini xayriya fondiga, armiya uchun tanklar va boshqa qurollar ishlab chiqarishga sarfladi. 1943-yilda o'zining yuksak mahorati va ijodini namoyon etgan Tamaraxonimga qo'mondonlik kapitan harbiy unvonini topshirib, qurol olib yurish huquqini bergan.

Tamaraxonim urushdan keyin ham o'zbek san'ati rivoji uchun tinimsiz mehnat qildi. Uning butun hayoti san'atga baxshida bo'ldi. Yuzlab raqs harakatlarini yodda saqlashning o'zi kamdan-kam uchraydigan qobiliyat edi. Tamaraxonim qaysi xalq qo'shiq va raqsini ijro etmoqchi bo'lsa, o'sha xalqning tarixi, etnografiyasi, mahalliy urf-odatlarini, san'ati va madaniyatini batafsil o'rgangan. U 60 tilda ijro etilgan 500ga yaqin qo'shiqlarga raqsga tushdi. Ko'plab shogirdlar tayyorladi, iste'dodli qizlarni kashf etdi. Ularni Toshkentda o'qitishni yo'lga qo'ydi, shuningdek, boshqa xorijiy davlatlarga safarlar uyushtirdi.

U ko'plab orden va medallar hamda yuksak unvonlar sohibi. Tamaraxonim 1991-yil 30-iyunda 85 yoshida Toshkent shahrida vafot etdi. Hozirda Toshkentda Tamaraxonim uy muzeyi faoliyat ko'rsatmoqda. Vafotidan so'ng 2001-yilda «Buyuk xizmatlari uchun» ordeni bilan mukofotlangan.

G'ayratulla SHUKUROV,
O'zbekiston Respublikasida
xizmat ko'rsatgan madaniyat xodimi.



TILLA BALDOQ

– O‘g‘il ko‘rsam, tilla zirak olib berasiz-a? –
erkalanib so‘radi Zulayho eridan.

– Shuncha ziraklaring bor-ku... Ha, mayli,
agar bolamiz menga o‘xshasa, olib berganim
bo‘lsin! – To‘ylariga uch yil to‘lib, xotini ni-
hoyat birinchi farzandiga homilador bo‘lgani-
ni eshitgan Akbar ham erib ketdi.

Bu gap Akbarning yodidan ko‘tarilib ket-
gan edi. Ammo Zulayho erining va‘dasini
unutmagandi. Tug‘uruqxonada intizor kutil-
gan farzandini bag‘riga bosgancha, erining bir
olam quvonch hamda tilla baldoq bilan kirib
kelishini tasavvur qilgan ayolning shodligi
yanada ko‘paydi. Zulayhoning shirin xa-
yollarini har kuni ularning palatasini tozalab
yuradigan farrosh ayol – Sanobar opa buzib
yubordi:

– Eson-omon qutulganing rost bo‘lsin,
qizim. Buning jajjiligini qaranglar...Men-
gayam shunaqa nevaralar nasib etsin!

– Iloyim, opajon. O‘zingiz tuzukmisiz?

– Rahmat. Mana bu lash-lushlarni olib

chiqib ketaveraymi? Keraklisi yo‘qmidi ichi-
da?

– Yo‘q, bemalol, – Zulayho ikki-uch kun-
dan beri o‘ziga yaqin bo‘lib qolgan ayol bilan
biroz suhbatlashgisi keldi.

– Opa, tunov kungi sovchilik yaxshi
o‘tdimi? Rozi bo‘lishdimi ishqilib?

Sanobar opa Zulayhoga yakka-yu yagona
o‘g‘li suyib qolgan qizning eshigini taqillatib
bormoqchiligini aytgandi.

– Ha, bordik, ko‘rdik. Qiz chiroylikkina
ekan. Faqat... shu... ota-onasining orzu-ha-
vaslari kattagina ko‘rinadi. Yo‘q, deyishma-
di-yu lekin... ancha balanddan kelishdi.

Sanobar opa ham dardini kimga aytishni
bilmay turgan ekanmi, palatada Zulayhodan
boshqa birov yo‘qligi uchun darhol stulga
o‘tirib gap boshladi.

– Yo‘g‘-e? Sharoitim shunday-shunday
edi, deb aytmadingizmi o‘zingiz ham? Axir,
«xo‘jayin»ingiz olamdan o‘tgan, o‘g‘lingiz en-
digina ishga kirgan bo‘lsa...

– O‘g‘lim ikkimizning ancha yildan beri yig‘ib qo‘yganimiz bor. Ammo ular aytgan to‘yni qilishga bu urvoq ham bo‘lmasa kerak. Qizning oldida o‘g‘limning boshi xam bo‘lmasin deb indamadim. Non sindirildi. O‘g‘ilginamning bu xushxabardan boshi osmonda. Bolam uchun hamma boyligimni sarflashga tayyorman. Ammo qani o‘sha pul zormanda?

– Ko‘pam siqilmang, opa, Xudo yetkazadi. Muhimi rozi bo‘lishibdi-ku? Qarindosh-urug‘lar ham qarab turishmas...

– Shundog‘am ulardan ancha qarzdor bo‘lib qolganman. Uch yil avval qizimni chiqarganimda... Xullas, endi ikki oyga qolmay to‘yni o‘tkazishimiz kerak. Onamdan qolgan tilla baldoqlarni sotsammikin, deyapman. Aslida-ku, ularni to‘y kuni kelinimning qulog‘iga taqib qo‘yishim kerak edi. Ammo nachora...

Zulayho uning quloqlaridagi qadimiyligi, asl tillaligi bilinib turgan, ko‘zlarni yal-yal oladigan baldoqlarga achinish bilan boqdi.

– Onangizdan meros ekan-da, afsus...

Ularning suhbatini eshikdan kirib kelgan hamshira buzdi. Sanobar opa «Hay, mayli», – dedi-da, yana ishiga sho‘ng‘idi. Hamshira Zulayhoga tashqaridan eri kiritib yuborgan xaltani tutqazdi. Ayol darhol xaltaga ko‘z yugurtirdi: yeguliklar, kiyim-kechak, dori-darmon va maktub. Shosha-pisha maktubga ko‘z yugurtirgan Zulayho baldoq haqida lom-lim deyilmaganidan ranjidi. Shu zahoti bo‘shagan idish va ortiqcha buyumlarga qo‘shib javob xati chiqazib yubordi. Ginalarga to‘lgan maktubda o‘sha berilgan va‘da eslatilgan va o‘g‘il-chasi unga quyib qo‘ygandek o‘xshashi aytilgandi.

Uni o‘qigan Akbar ro‘zg‘or ishlarida esarligi pand beradigan xotining bunaqa narsalarda xotirasi kuchliligiga tan berib kulib qo‘ydi. So‘ng pahlavondek o‘g‘il quvonchi sabab va‘dasini bajarishga kirishdi...

Zulayho tug‘uruqxonadan chiqar kuni hamma bilan bir-bir xayrlashdi. Ammo Sa-

nobar opaga ko‘zi tushmadi. Darvoza tagida uni eri, ota-onalari va yaqinlari kutib turar, Zulayho istaganidek, xorijiy mashina, gullar, videokamera, hammasi taxt edi. Qo‘lida go‘dagi bilan zinadan tushib kelayotgan ayolni eri guldasta bilan qarshi oldi. O‘g‘lini bag‘riga olarkan, cho‘ntagidan mo‘jaz qutichani chiqarib Zulayhoga tutqazdi. Quvonchi ichiga sig‘magan ayol darhol qutichani ochdi.

– Vuy, muncha chiroyli... – U shunday dediyu baldoqlarga birmuncha vaqt tikilib qoldi. Avvaliga qizardi, so‘ng ko‘zlari pirlpiradi.

– Qayerdan...oldingiz buni?

Akbar xotining o‘zgarib qolganini tushunmay, javob berdi:

– Kecha tilla bozorda bir ayoldan sotib oldim. Asl tilla dedi... Senga yoqmadimi?

Ha, xuddi o‘zi. Sanobar opaning baldoqlari edi bular!

– Bu endi meniki-a? Nima qilsam ixtiyorimmi? – so‘radi ayol.

Akbar hayron bo‘ldi.

–Ha...Tinchlikmi?

– Meni kechiring...

Zulayho bu gapni kimga va nega aytganini Akbar tushunmadi.

– Yuraqol endi, yaqinlarimiz kutib qolishdi, – u darvoza tomon imo qildi.

– Hozir, bir daqiqa, opa bilan xayrlashib kelay... – gulzor atrofni supurayotgan Sanobar opaga ko‘zi tushgan Zulayho o‘sha yoqqa shoshdi. Akbar bolani olib, mashina tomon ketdi.

– Opa... – Zulayho tezgina ayolning quloqlariga nazar tashladi. Sanobar opaning quloqlarida baldoqlar yo‘q edi.

– Menda bir narsangiz qolib ketibdi, – Zulayho Sanobar opaga qutichani tutqazdi.

– Yaxshi kunlarga ishlating!

Sanobar opa bir nima deyishga ulgurmay, Zulayho chopgancha mashina tomon ketib qoldi. Uni ortidan hayron kuzatib qolgan opa qo‘lidagi qutichani ochdi-yu yig‘lab yubordi...

Nodirabegim IBROHIMOVA

31-AVGUST – QATAG'ON QURBONLARINI YOD ETISH KUNI



SHAHIDLAR XOTIRASI MANGU BARHAYOT

Vatanimiz ozodligi va millatimiz erki yo'lida jon fido qilgan ajdodlarimizni xotirlash, ularning jasorati oldida bosh egish har birimizning muqaddas burchimizdir. O'zbekiston tarixidan ma'lumki, o'tgan asrning 30-yillarida xalqimizning eng ilg'or va-killari bo'lgan ma'rifatparvar jadid bobolarimiz, millatimizning guli bo'lgan, yurtimni rivojlantiraman, xalqimga xizmat qilaman degan niyatda xorijda o'qib kelgan yigit-qizlar mustabid tuzum qatag'oniga uchrab, nohaq qurbon bo'lgan.

Ularning porloq xotirasini e'zozlash va avlodlar qalbida vatanparvarlik tuyg'usini mustahkamlash maqsadida poytaxtimizda

«Shahidlar xotirasi» yodgorlik majmuasi barpo etilgan. Toshkent shahrining Yunusobod tumanida joylashgan ushbu majmua shunchaki me'moriy obida emas, balki millatimiz qayg'usi va ozodlik ruhining ramzidir. Uning hududidagi «Qatag'on qurbonlari xotirasi» muzeyi millat fidoyilarining mashaqqatli hayot yo'li va sharaflari kurashlaridan hikoya qiladi.

Biz ajdodlarimiz orzu qilgan erkin va farovon zamonda, ozod Vatanda yashayotganimiz uchun shukrona qilishimiz kerak. Millat ozodligi yo'lida jon fido qilgan shahidlarning xotirasi hech qachon unutilmaydi.

QALQON 970 (1083)



USHBU QR-KOD ORQALI
TELEGRAM KANALIDA BIZNI
KUZATIB BORISHINGIZ MUMKIN